

Utlåtande 2017: RV (Dnr 171-1991/2016)

Avfallsplan för Stockholm 2017-2020

Förslag från avfallsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Avfallsplan för Stockholm 2017-2020, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Stadens nämnder får i uppdrag att arbeta efter Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att arbeta efter och att uppmana stadens bolagsstyrelser att arbeta efter Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge Stockholm Vatten och Avfall AB det övergripande ansvaret för uppföljningen av Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Avfallsplanen är ett lagstadgat strategidokument för hela staden. Den innehåller mål för avfallshanteringen samt åtgärdsplaner för hur målen ska kunna uppnås och ska fungera som ett planeringsinstrument för avfallshanteringen.

Avfallsplanen för åren 2017–2020 är i huvudsak en revidering av den gällande. Revideringen har gjorts utifrån lagstiftning, nationella och regionala miljömål, stadens miljöprogram, stadens vision 2040 samt hur Stockholm

Vatten och Avfall AB tänker sig att stadens avfallshantering ska se ut framöver. Idéer och synpunkter som kommit fram i dialog med stadens förvaltningar, bolag och andra aktörer har bidragit till resultatet.

De fyra huvudmålen från den tidigare avfallsplanen har behållits, om än i något omarbetad text. De behandlar resurseffektiv avfallshantering, hantering av farligt och miljöskadligt avfall, människoperspektiv i avfallshanteringen samt avfallsfrågans roll i stadsplaneringen. De fyra huvudmålen har sedan brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden, åren 2017–2020.

Beredning

Ärendet har initierats av avfallsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad, Micasa fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm (SISAB), Stockholm Business Region AB (SBR), Stockholm Vatten och Avfall AB, Stockholms Hamn AB, El-kretsen, Fastighetsägarna i Stockholm, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO Stockholms stad, HSB Stockholm, Hyresgästföreningen i Stor-Stockholm, Håll Sverige Rent, Kommunförbundet Stockholms län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Riksbyggen Stockholm, SRV Återvinning, SÖRAB, Stockholms kooperativa bostadsförening, SKB, Storstockholms brandförsvär, Transport Avd. 5, Villaägarna region ABC, Åkeriföreningen ABC-åkarna och Återvinningsindustrierna.

Av dessa har Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Stockholms Stadshus AB skriftligt meddelat att de inte har några synpunkter på remissen. El-kretsen, exploateringsnämnden, Fastighetsägarna i Stockholm, Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, HSB Stockholm, Hyresgästföreningen i Stor-Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län, Riksbyggen Stockholm, Spånga-Tensta

stadsdelsnämnd, Stockholms kooperativa bostadsförening, SKB, trafiknämnden, Transport avd. 5, Villaägarna region ABC och Åkeriföreningen ABC-åkarna har inte inkommit med svar.

Därutöver har det inkommit yttranden från Biogasakademien och Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden.,

Stadsbyggnadskontoret har svarat med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret ser positivt på att avfallsplanen har utvecklats mot ökat fokus på förebyggande av uppkomst av avfall, mer samarbeten av olika slag och en ambition att förflytta avfallet uppåt i avfallstrappan. Målen konstateras ligga väl i linje med vad staden har beslutat i andra styrdokument, som exempelvis miljöprogrammet och den uppdaterade strategin för matavfallsinsamling.

Fastighetsnämnden anser att planen är väl strukturerad och tydlig i definition av mål, ansvar och uppföljning. Att planen även går i samma riktning som stadens miljöprogram är viktigt och något vi ser mycket positivt på.

Idrottsnämnden framför att förslaget på ett bra sätt beskriver problem som uppstår kring avfallshanteringen och vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma en hållbar avfallshantering. Det är positivt att förslaget har kopplingar till stadens miljöprogram och att det kan komma att få kopplingar till översiktsplanen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det kommunicerade förslaget kommer att utgöra ett viktigt verktyg i syfte att nå ständig förbättring i Stockholms stads avfallshantering samt utgöra grund för ännu mer hållbar avfallshantering i staden. Det är dock ytterst viktigt att dokumentets uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Dokumentet måste också kommuniceras med inblandade på ett tydligt sätt och genom tydliga instruktioner.

Stadsbyggnadskontoret anser att det är oklart på vilket sätt kontoret förväntas var en aktör när det gäller delmål 4.1, 4.2 och 4.3. Kontoret menar att avfallsfrågorna redan idag kommer in tidigt i planeringen, bland annat genom de möten för förvaltningar och bolag om igångsatta detaljplaner som kontoret ordnar. Kontoret är tveksamt till ett tematiskt tillägg till översiktsplanen rörande avfallshanteringen, då översiktsplaneringen i Stockholm är på en mer strategisk och övergripande nivå.

Bromma stadsdelsnämnd anser att avfallsplanen är väl genomarbetad och ger en bra bild över avfallssituationen och de framtida utmaningarna. Ett särskilt investeringsstöd till stadsdelsnämnderna bör inrättas för att utföra de föreslagna åtgärderna.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd instämmer i att det är angeläget att staden som organisation leder och går före i arbetet med att öka återbruket av hushållsavfall, dels genom att stimulera till återanvändning, dels genom tillgängliga insamlingssystem.

Farsta stadsdelsnämnd anser att det är en framåtsträvande plan och det är utmärkt att den har en koppling till Stockholms stads miljöprogram. Delmål som förvaltningen har rådighet över kommer att föreslås inkluderas i nämndens verksamhetsplan.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anför att de områden som berör stadsdelens ansvarsområden är redan förankrade via miljöprogrammet och stadsdelsnämnden har därför inga synpunkter på avfallsplanen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till remissförslaget och instämmer i att det är viktigt att den fastighetsnära insamlingen ökar och att det sker en utveckling av olika insamlingssystem. Utsortering av matavfall hos näringsidkare och hushåll bör uppmuntras och utvecklas för att på så sätt öka produktionen av framför allt biogas men också växtnäring.

Kungsholmens stadsdelsnämnd bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om Ett klimatsmart Stockholm samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Samverkan inom staden samt mellan berörda myndigheter och kommuner, är enligt förvaltningen viktig för att på ett effektivt sätt kunna uppnå miljömålen.

Norrmalms stadsdelsnämnd bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om Ett klimatsmart Stockholm samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Flera av delmålen behöver nämnden arbeta med, vilket också redan sker idag till exempel genom förbättrad hantering av matavfall, kemikaliesmart förskola och insatser för minskad nedskräpning. Nämnden anser att utbildningsinsatser behöver göras för stadens anställda så att förvaltningarna får stöd i att arbeta med avfallsfrågan inom sina verksamheter.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att förslaget till avfallsplan är tydligt och att målen är relevanta. Nämnden vill tillägga att stadsdelsnämnderna kan bidra till avfallsplanens mål i flera avseenden, t.ex. genom att minska uppkomsten av avfall, bidra till återbruk, öka sortering av förpackningar och tidningar, minimera matsvinn, sortera ut matavfall, öka kunskap om farligt avfall och sprida information om avfallsplanen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ställer sig positiv till förslaget till avfallsplan, och vill särskilt lyfta fram behovet av utökad insamling av olika typer av avfall, baserat på material, istället för enbart förpackningar. Nämnden vill även

framhålla vikten av säkra och lättillgängliga system för insamling av farligt avfall, att avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering, samt att det behöver klargöras vem som har ansvar för omhändertagande av skräp på sjö- och havsbottnar.

Skärholmens stadsdelsnämnd lyfter vikten av att involveras i planeringen av åtgärder gällande avfallshantering med anledning av att Skärholmens stadsdelsnämnd har parkskötseln i egen regi, att det ökande problemet med olovlig dumpning av skräp och miljöfarliga ämnen ökar i området samt att en förändring i sophantering behövs föregås av en gemensam kommunikationsinsats.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att denna avfallsplan är en värdefull och vägledande strategi för Stockholms stads arbete inom avfallsområdet och har inget att erinra mot förslaget.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att avfallsplanen ger ett genomarbetat intryck med många bra åtgärder. Nämnden kommenterar en del av delmålen och åtgärderna som berör stadsdelsnämnden, bland annat fastighetsnära källsortering, insamling av farligt avfall och nedskräpning i stadsmiljön.

Östermalms stadsdelsnämnd bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om Ett klimatsmart Stockholm samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Vidare anför man att utbildningsinsatser behöver göras för stadens anställda så att förvaltningarna får stöd i att arbeta med avfallsfrågan inom sina verksamheter.

AB Familjebostäder finner de visioner, ambitioner och målsättningar som uttrycks i förslaget till avfallsplan bra och väl avvägda och är därför positiva till avfallsplanen.

AB Stockholmshem tycker att det är angeläget att möjligheten till optisk sopsortering av matavfall finns kvar och utvecklas även i ytterstaden. Detta då en stor andel av bolagets matavfallsinsamling redan bygger på denna typ av infrastruktur.

AB Svenska Bostäder anser att det är olyckligt att avfallsplanen inte tydligare kopplar till stadens miljöprogram och de delmål som återfinns under målområdet resurseffektiva kretslopp.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) ser positivt på den nya avfallsplanen och lämnar ytterligare synpunkter rörande skolverksamhetens avfall samt byggavfall.

Stockholm Business Region (SBR) anser att framlagt förslag till ny avfallsplan ligger i linje med stadens vision för år 2040. Bolaget har därutöver valt att kommentera de delar som rör näringslivet samt de uppdrag som

Stockholm Business Region har inom avfallsområdet varför delar av bolagets remissvar inte träffar avfallsplanen specifikt, utan bör ses som inspel från bolaget utifrån näringslivets behov och möjligheten att förverkliga planen.

Stockholms Hamn AB har lämnat synpunkter kring bland annat matavfallsinsamling och marint skräp.

Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO *Stockholms stad* efterfrågar ett funktionshinderperspektiv och en djupare analys av hur stadens avfallshantering ska göras tillgänglig för personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Det kan handla om synliga sådana, som nedsatt rörelseförmåga, nedsatt syn och liknande, men även för personer med exempelvis kognitiva svårigheter.

Håll Sverige Rent berör två delmål i förslaget till avfallsplan, 1.8 Nedskräpningen i stadsmiljön minskar samt 1.9 Uppkomsten av marint skräp minskar och man vill bl.a. se tydligare målsättningar och att staden utöver medborgarnas attityder även avser förändra deras beteenden.

Kommunförbundet Stockholms län (KSL) anser att förslaget till ny avfallsplan för Stockholm 2017-2020 är ambitiöst och väl genomarbetat. KSL yttrar sig inte i detalj över enskilda medlemmars val av åtgärder, vilket innebär att KSL inte heller har några synpunkter på Stockholm Vattens målsättningar eller operativa genomförande av strategin.

SRV Återvinning anser att det överlag är en bra avfallsplan med ett intressant upplägg utifrån flera aktörers olika ansvar, att den har en tydlig måluppföljning och är ett dokument som även kan agera inspiration och förebild för vårt (SRV:s) påbörjade arbete med en ny avfallsplan för Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Salem år 2020-2030.

SÖRAB anser att förslaget till avfallsplan är generellt bra och tydligt uppbyggd med fyra huvudmål. Det är även tydligt beskrivet vem som har ansvar för vilka aktiviteter och hur dessa ska följas upp. Däremot saknas kvantifierbara och mätbara mål i de flesta av delmålen under de fyra huvudmålen.

Storstockholms brandförsvaret ger i detta ärende synpunkter utifrån sin roll som ansvarig myndighet för kommunal räddningstjänst i enlighet med lag (2003:778) om skydd mot olyckor och lyfter bl. a. lokaliseringsprincipen som gäller all bebyggelse och att olycksrisker ej har behandlats i tillräcklig omfattning.

Återvinningsindustrierna anför bl.a. att det finns många positiva och viktiga förslag i Stockholms stads avfallsplan för 2017-2020 och vill särskilt lyfta fram betydelsen av att upphandla avfallshanteringen och efterfråga återvinningslösningar som lyfter avfallet i avfallshierarkin.

Biogasakademien föreslår bland annat att man snarare än "betydelsen för miljön och ekonomin" utnyttjar det faktum att Stockholms teknik att producera hållbart drivmedel från avfall är världsunik och anför också att det finns en enorm exportpotential i pedagogiken/kommunikationen kring matavfallsinsamlingen.

Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden tycker att avfallsplanen som helhet är bra och framåtsyftande.

Mina synpunkter

I de flesta svenska städer organiserades renhållningen först i slutet av 1800- eller i början av 1900-talet, i Stockholm startade en kommunal renhållning år 1859 genom Stockholms Renhållningsverk.

Redan Karl Tingsten, renhållningsdirektör i Stockholm 1904-1928, ansåg att den hastiga befolkningstillväxten, den ökade mängden avfall och dess nya sammansättning var ett problem och lösningen låg enligt honom i ökad återvinning.

Tingsten menade att denna borde bygga på principen att hushållen själva skulle dela upp hushållsavfallet i två kategorier; gödselsopor, som bestod av matavfall och aska, samt skräpsopor.

Idag är såväl sortering av avfall som återbruk och återvinning en alltmer naturlig del i vår vardag och Avfallsplan för Stockholm 2017-2020 utgår ifrån EU:s avfallshierarki som i fallande ordning innebär att man ska förebygga, återanvända, materialåtervinna, energiåtervinna och i sista hand lägga avfall på deponi.

Att förebygga uppkomsten av avfall och samtidigt minska innehållet av farliga ämnen ger betydligt större miljövinster än vad avfall ger då det återanvänds eller används för utvinning av material, energi och biogas. Ett ökat fokus på återbruk är också en viktig del av avfallsplanen. För att bygga ett cirkulärt system med ökad återvinning är det även viktigt att ändra synen på avfall från skräp till resurser och råvaror.

Stockholm växer kraftigt vilket ställer allt högre krav på en tydlig och långsiktig avfallshantering men även en fortsatt beteendeförändring hos stockholmarna. För att lyckas med en ökad resurshushållning måste det vara lätt att göra rätt, systemen för avfallshanteringen måste vara lättillgängliga och uppfattas som effektiva. Avfallsfrågorna måste komma in i ett tidigt skede i stadens planprocess och ses som en naturlig del av övrig infrastruktur och här kan staden göra mer.

Avfallsplanen ska möjliggöra att avfallshanteringen bedrivs på ett sådant sätt att Stockholms stad bidrar till att uppnå såväl de nationella miljö kvalitetsmålen som målen i det egna miljöprogrammet.

Jag anser att en kommunalisering av insamlingsansvaret för förpackningar och tidningar skulle ge förutsättningar för ett mer lättillgängligt, transparent och sammanhållet insamlingsystem än idag, vilket skulle kunna ge en högre kvalitet och ett större inflöde av material. Det skulle innebära ökade möjligheter för staden att samplanera all avfallshandling och att öka den fastighetsnära insamlingen av förpackningar och tidningar. Det är lovande att regeringen nu öppnar upp för en sådan lösning.

Oavsett var ansvaret för ett framtida insamlingsystem kommer att ligga så finns det stora möjligheter att utveckla hanteringen och systemen genom olika former av samarbeten mellan kommuner, producenter och konsumenter, något jag kommer att fortsätta verka för framöver.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Avfallsplan för Stockholm 2017-2020

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Anna König Jerlmyr och Cecilia Brinck (båda M) och borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Föredragande borgarråds förslag till beslut bifalls delvis.
2. Därutöver anför följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshandling i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser återanvänds, är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamheter i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt två procent per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade

avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet.

Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt. Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt.

Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner.

Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer Alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla

andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Avfallsplan för Stockholm 2017-2020, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Stadens nämnder får i uppdrag att arbeta efter Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att arbeta efter och att uppmana stadens bolagsstyrelser att arbeta efter Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge Stockholm Vatten och Avfall AB det övergripande ansvaret för uppföljningen av Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
K A R I N W A N N G Å R D

Katarina Luhr

Ulrika Gunnarsson

Remissammanställning

Ärendet

Avfallsplanen är ett lagstadgat strategidokument för hela staden. Den innehåller mål för avfallshanteringen samt åtgärdsplaner för hur målen ska kunna uppnås och ska fungera som ett planeringsinstrument för avfallshanteringen.

Avfallsplanen för åren 2017–2020 är i huvudsak en revidering av den gällande. Omformandet har gjorts utifrån lagstiftning, nationella och regionala miljömål, stadens miljöprogram, stadens vision 2040 samt hur Stockholm Vatten och Avfall AB tänker sig att stadens avfallshantering ska se ut framöver. Idéer och synpunkter som kommit fram i dialog med stadens förvaltningar, bolag och andra aktörer har bidragit till resultatet.

De fyra huvudmålen från den tidigare avfallsplanen har behållits, om än i något omarbetad text. De behandlar resurseffektiv avfallshantering, hantering av farligt och miljöskadligt avfall, människoperspektiv i avfallshanteringen samt avfallsfrågans roll i stadsplaneringen. De fyra huvudmålen har sedan brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden, åren 2017–2020.

Avfallsnämnden

Avfallsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 8 december 2016 följande.

1. Att anta förslaget till avfallsplan för Stockholm 2017–2020.
2. Att föreslå kommunfullmäktige att anta förslaget till avfallsplan 2017–2020.
3. Att föreslå kommunfullmäktige att uppdra åt stadens nämnder och styrelser att följa avfallsplanen.
4. Att förklara beslutet omedelbart justerat.

Avfallsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 november 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Avfallsplanen är ett lagstadgat strategidokument för hela staden. Den innehåller mål för avfallshanteringen samt åtgärdsplaner för hur målen ska kunna uppnås och ska fungera som ett planeringsinstrument för avfallshanteringen.

Avfallsplanen för 2017–2020 är i stort en revidering av den gällande.

Omformandet har gjorts utifrån lagstiftning, nationella och regionala miljömål, stadens miljöprogram, stadens vision 2040 samt hur Stockholm Vatten tänker sig att stadens avfallshantering ska se ut framöver. Idéer och synpunkter som kommit fram i dialog med stadens förvaltningar, bolag och andra aktörer har bidragit till resultatet.

De fyra huvudmålen från den tidigare avfallsplanen har behållits, om än i något omarbetad text. De behandlar resurseffektiv avfallshantering, hantering av farligt och miljöskadligt avfall, människoperspektiv i avfallshanteringen samt avfallsfrågans roll i stadsplaneringen. De fyra huvudmålen har sedan brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden, 2017–2020.

Förslaget till avfallsplan har varit utställt från 15 september till 31 oktober 2016. 33 instanser, varav de flesta är nämnder eller bolag inom staden, har kommit in med synpunkter på förslaget. Inkomna yttranden har sammanställts och analyserats och i relevanta fall arbetats in i det slutgiltiga dokumentet.

Efter att avfallsplanen har antagits i avfallsnämnden ska den beslutas i kommunfullmäktige.

Den slutliga digitala versionen och tryckningen av avfallsplanen kommer att kompletteras med illustrationer och omarbetas layoutmässigt för att knyta an till bolagets nya profil och även uppdateras med avseende på kommande nytt bolagsnamn Stockholm Vatten och Avfall AB.

Varje kommun ska enligt miljöbalken ha en renhållningsordning som har antagits av kommunfullmäktige. Stadens nuvarande avfallsplan gäller för åren 2013–2016. Avfallsplanen utgör ena delen i kommunens renhållningsordning, medan den andra delen utgörs av föreskrifter. Revideringen av föreskrifterna pågår och de kommer att ställas ut separat i ett senare skede.

Avfallsplanen är ett visions- och styrdokument för alla som bor och verkar i staden och har en viktig funktion att fylla när befolkningen växer och staden förtätas. Att planera för en väl fungerande, kostnadseffektiv och miljömässig avfallshantering är viktigt, och med avfallsplanen kan uppsatta mål och valda strategier tydliggöras för alla berörda parter. Även själva processen med att arbeta fram avfallsplanen erbjuder en stor möjlighet att sprida kännedomen om avfallsfrågorna och ge planen en bred förankring.

Planens innehåll

Den nya avfallsplanen är i stort en revidering av den gällande. Långsiktiga visionsmål, huvudmålen och delmålen har setts över och kompletterats. Några delmål är helt nya.

Några nyheter i nya avfallsplanen är ett tydligare fokus på nedskräpning, samarbeten av olika slag, förebyggande och att förflytta avfall uppåt i avfallstrappan.

De fyra huvudmålen har varsin vision med sikte på år 2040 för att knyta an till Stockholms stads vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Målen är:

1. Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt
2. Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö ska förebyggas och hanteras säkert
3. Avfallshanteringen ska anpassas till människan

4. Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering

De fyra huvudmålen har sedan brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden, 2017–2020. Under varje delmål finns ett antal åtgärder presenterade.

Som bilaga till avfallsplanen finns en miljökonsekvensbeskrivning där planens miljöeffekter jämförs med ett nollalternativ. Vissa av åtgärdsförslagen kan innebära ökade kostnader både för staden och för fastighetsägare jämfört med idag. Detta bör dock relateras till de kostnader som uppkommer vid avsaknad av planering och styrning, vilka ofta kan bli än högre.

En social konsekvensanalys av avfallsplanen har gjorts i syfte att blicka framåt mot Stockholms stads vision 2040. Den kan användas som underlag för att arbeta vidare med delmålen närmare kommuninvånarna.

Framtagandet har följt Naturvårdsverkets föreskrifter om innehållet i en avfallsplan. Eftersom en revision av Naturvårdsverkets nu gällande föreskrifter har pågått under samma period som framtagandet av avfallsplanen har Stockholm Vatten även försökt att få med sådant i avfallsplanen som kan komma framöver.

Med utgångspunkt i lagstiftning, nationella och regionala miljömål samt stadens miljöprogram och bolagets ägardirektiv har mål satts upp för avfallshanteringen. Åtgärdsbehoven för hur mål ska kunna uppnås har identifierats, och vem som ska eller kan utföra åtgärderna och hur målen ska följas upp har angivits. En välfungerande avfallshantering förutsätter aktiva insatser från många olika parter och berör åtgärder för både staden och andra aktörer.

Måluppfyllelsen i den gällande avfallsplanen är utvärderad och analyserad. Brukarundersökningar och plockanalyser av hushållens avfall har också använts som underlag. I arbetet med att ta fram mål och dra upp riktlinjer för avfallsplanen har dialoger hållits med förvaltningar, bolag och andra aktörer som anmält sitt intresse att delta i ett tidigt skede. Idéer och synpunkter som kommit fram i dialogerna har bidragit till resultatet.

Beredning

Ärendet har initierats av avfallsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder, Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad, Micasa fastigheter i Stockholm AB,

Skolfastigheter i Stockholm, SISAB, Stockholm Business Region AB, SBR, Stockholm Vatten och Avfall AB, Stockholms Hamn AB, El-kretsen, Fastighetsägarna i Stockholm, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO Stockholms stad, HSB Stockholm, Hyresgästföreningen i Stor-Stockholm, Håll Sverige Rent, Kommunförbundet Stockholms län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Riksbyggen Stockholm, SRV Återvinning, SÖRAB, Stockholms kooperativa bostadsförening, SKB, Storstockholms brandförsvär, Transport Avd. 5, Villaägarna region ABC, Åkeriföreningen ABC-åkarna och Återvinningsindustrierna.

Av dessa har Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Stockholms Stadshus AB skriftligt meddelat att de inte har några synpunkter på remissen. El-kretsen, exploateringsnämnden, Fastighetsägarna i Stockholm, Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, HSB Stockholm, Hyresgästföreningen i Stor-Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län, Riksbyggen Stockholm, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Stockholms kooperativa bostadsförening, SKB, trafiknämnden, Transport avd. 5, Villaägarna region ABC och Åkeriföreningen ABC-åkarna har inte inkommit med svar.

Därutöver har det inkommit yttranden från Biogasakademin och Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden.

Stadsbyggnadskontoret har inkommit med ett kontorsyttrande.

Innehållsförteckning	Sid
Stadsledningskontoret	15
Fastighetsnämnden	17
Idrottsnämnden	19
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	20
Stadsbyggnadsnämnden	25
Bromma stadsdelsnämnd	25
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	28
Farsta stadsdelsnämnd	32
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	34
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	34
Kungsholmens stadsdelsnämnd	36
Norrmalms stadsdelsnämnd	38
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	40
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	41
Skärholmens stadsdelsnämnd	42

Södermalms stadsdelsnämnd	43
Älvsjö stadsdelsnämnd	44
Östermalms stadsdelsnämnd	47
AB Familjebostäder	49
AB Stockholms hem	49
AB Svenska Bostäder	50
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	53
Stockholm Business Region AB	53
Stockholms Hamn AB	54
Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO	
Stockholms stad	56
Håll Sverige Rent	58
Kommunförbundet Stockholms län	58
SRV Återvinning	59
SÖRAB	61
Storstockholms brandförsvär	61
Återvinningsindustrierna	63
Biogasakademin	64
Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden	67

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 februari 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm ska utveckla kretslopp som är resurseffektiva och det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. Det avfall som ändå uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt varför systemen för avfallshantering måste vara lättillgängliga och uppfattas som effektiva.

Stadsledningskontoret ser positivt på att avfallsplanen har utvecklats mot ökat fokus på förebyggande av nedskräpning, mer samarbeten av olika slag och en ambition att förflytta avfallet uppåt i avfallstrappan. Målen konstateras ligga väl i linje med vad staden har beslutat i andra styrdokument, som exempelvis miljöprogrammet och den uppdaterade strategin för matavfallsinsamling.

Det är också positivt att ökad uppmärksamhet har getts åt textilier som avfallsslag samt bygg- och anläggningsbranschen, eftersom det är två områden med stor potential att förflytta avfallsmängderna uppåt i hierarkin.

Vidare konstateras att staden lever upp till kraven i Havs- och vattenmyndighetens strategi för Nordsjön och Östersjön, som anger att kommuner vid revidering av avfallsplanerna ska identifiera och belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.

Stadsledningskontoret ser positivt på att avfallsplanen har ett ökat fokus på kunskapsspridning, vilket är en grundförutsättning för att uppnå de ändrade beteenden som är nödvändiga, bland såväl producenter som konsumenter, för att nå det övergripande målet om att minska avfallsmängderna. Flera av stadens nämnder har i sina remissvar kommenterat att de behöver få mer stöd och kunskap om hur de ska göra för att nå målen. Stadsledningskontoret anser att Stockholm Vatten och Avfall AB har en viktig roll i att sprida goda exempel.

Stadsledningskontoret konstaterar att målet om att samla in och återvinna 70 procent av matavfallet senast år 2020 är beroende av att sorteringsanläggningen i Högdalen uppförs utan fördröjning. Kommunfullmäktige fattade genomförandebeslut om anläggningen den 12 december 2016. Av ärendet framgår att det från beslut om genomförande beräknas ta tre år för färdigställande och överlämna till driftorganisationen för normal drift. Tidplanens kritiska punkter är tiden som beräknas behövas för att erhålla miljötillstånd samt en antagen detaljplan. Förutsatt genomförandefas med start under 2016 och rimligt problemfri framdrift i projektet bedöms anläggningen kunna överlämnas för drift under år 2019. Under tiden fram till anläggningens färdigställande är det av vikt att Stockholm Vatten och Avfall AB följer den beslutade strategin för matavfallsinsamling, där fokusområden, taxestyning och lagstiftningsfrågor har behandlats.

Avfallsplanen kan komma att påverkas av framtida lagförändringar på avfallsområdet. Framför allt om insamlingsansvaret för förpackningar och tidningar förändras. En övergång till kommunalt insamlingsansvar för förpackningar och tidningar skulle ge staden större rådighet över hur insamlingen ska ske samt möjlighet att styra via avfallstaxan. Detta förutsätter dock ett fortsatt finansieringsansvar för förpackningsindustrin. Avfallsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB bör hålla en god beredskap för eventuella förändringar.

I avfallsnämndens beslut den 1 oktober 2015 om tidplanen för framtagande av ny avfallsplan för perioden 2017-2020 beslutades också att de reviderade föreskrifterna till renhållningsordningen skulle tas fram parallellt med avfallsplanen, vilket stadsledningskontoret konstaterar inte har skett. Kontoret erfar dock att arbetet pågår och att förslag till nya föreskrifterna planeras att föreligga för beslut i avfallsnämnden till sommaren. Därefter sker utställning och samråd. Kommunfullmäktige torde kunna besluta om föreskrifterna före årets slut. Förseningen uppges ha berott på att nämnden har inväntat en ny mall för framtagande av föreskrifter som samarbetsorganisationen Avfall Sverige och SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) tillsammans har utarbetat.

I remissvaren framförs synpunkten att de föreslagna åtgärderna skulle vinna på att konkretiseras och att det tydligare preciseras vem som är ansvarig för genomförandet och att tidplan läggs fast. Stockholm Vatten och Avfall AB har konstaterat att en handlingsplan för avfallsplanens genomförande skulle kunna utvecklas med det syftet. Stadsledningskontoret gör samma bedömning.

Stadsledningskontoret utgår ifrån att målsättningarna i avfallsplanen kan nå utan att särskilda medel tillförs nämnder och bolag, utöver vad som redan har beslutats. De kostnadsökningar som avfallsnämnden menar kan tillkomma ska finansieras inom tilldelade ramar.

Stadsledningskontoret konstaterar att avfallsplanen bidrar till att nå målen i Stockholm stads miljöprogram genom det ökade fokuset på att förebygga

uppkomsten av avfall och genom att det avfall som ändå uppkommer tas omhand resurseffektivt.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna *Avfallsplan för Stockholm 2017-2020* och att uppdra åt stadens nämnder och uppmanar Stockholms Stadshus AB att uppdra åt stadens bolagsstyrelser att arbeta efter avfallsplanen, samt att Stockholm Vatten och Avfall AB får det övergripande ansvaret för uppföljningen av avfallsplanen.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2016 följande.

1. Fastighetsnämnden beslutar att godkänna och överlämna fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Gunnar Würtz (L) och Henrik Sjölander m.fl. (M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Hamid Ershad Sarabi (C) som instämmer i förslag från Gunnar Würtz (L) och Henrik Sjölander m.fl. (M).

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret anser att planen är väl strukturerad och tydlig i definition av mål, ansvar och uppföljning. Att planen även går i samma riktning som stadens miljöprogram är viktigt och något vi ser mycket positivt på.

Tyngdpunkten i den föreslagna planen ligger på hushåll samt kommunikationsinsatser vilket är viktiga områden för en effektiv och säker avfallshantering i en växande stad. Vad gäller kommunikationsinsatser kan man överväga att också lyfta fram vad som händer i hela avfallskedjan (exempelvis hur avfallet slutligen hanteras).

Vidare är förslaget att undersöka om avfallsplanen kan vara ett tematiskt tillägg till översiktsplanen av stor vikt för att säkra en effektiv logistik kring avfallshanteringen. Detta är därför en aktivitet fastighetskontoret vill poängtera är av stor betydelse för att i många fall adressera grundproblemet till varför god avfalls-hantering inte alltid kan uppnås – brist på plats och effektiv logistik. Möjligheter till samordning av avfallshanteringen, genom planeringsprocesser, logistikplanering samt tekniska system skulle vara önskvärt att lyfta fram i Stockholm Vattens prognoser för framtiden.

Hushållen är i fokus för avfallsplanen, men fastighetskontoret anser att det i planen finns möjlighet för ett utökat fokus på verksamheter. Att Stockholm Vatten enligt remissen föreslår att vidareutveckla riktlinjerna ”Projektera och bygg för god

avfallshantering” är något fastighetskontoret finner betydelsefullt. Detta då riktlinjerna ger en god vägledning för planering av avfallshantering och logistik vid ny- och ombyggnation. Fastighetskontoret uppmuntrar en vidareutveckling av riktlinjerna och ser gärna att man i avfallsplanen i större omfattning hänvisar till dessa. Detta då de inte endast är praktiskt tillämpbara, utan för att de också berör det kontoret anser är en grundproblematik i stadens avfallshantering. Det är inte kommunikation och kompetens kring avfallshantering som är problemet i första hand, vilket merparten av åtgärderna i avfallsplanen syftar till, utan platsbrist inom- såväl som utomhus samt effektiva logistiklösningar där brister finns. Ett för syftet väl anpassat avfallsrum som säkrar en god arbetsmiljö och effektiv logistik (inom såväl som utom byggnaden) möjliggör en god avfallssortering och hantering.

En rad utvecklingsområden definieras, bland annat biokol, avfallskvarnar och avfallshantering i parker och offentliga rum. Dessa är relevanta för utvecklingen av avfallshanteringen. Men fastighetskontoret önskar att utvecklingsområden även definieras för ägande och drift av de nya lösningarna. Detta för att möjliggöra implementeringen av de tekniska lösningar som föreslås. Ett exempel är att det bör utredas hur ägandeförhållandet och ansvaret för avfallskvarnar ska vara fördelat mellan fastighetsägare, boende, Stockholm Vatten och kommunen. Liknande utmaningar finns vad gäller sopsugar. Här kan ett utvecklingsprojekt i samverkan hjälpa till att utveckla lösningar på dessa administrativa problemställningar och hjälpa implementeringen av de tekniska systemen.

Mål 1: Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas omhand resurseffektivt

I beskrivningen av målet hänvisas inledningsvis till avfallshierarkin. Dock anser fastighetskontoret att problemanalysen och föreslagna åtgärder inte omfattar det första steget i hierarkin – förebyggande. Det kan anses vara utanför Stockholm Vattens rådighet, men då bör den gränsdragningen tydliggöras.

Vad gäller verksamheter så finns det en möjlighet att arbeta med förebyggande åtgärder i större utsträckning. Riktlinjer inom staden samt information hur verksamheter kan realisera detta skulle vara ett välkommet stöd. Till exempel så finns det en möjlighet för byggande förvaltningar att se över hur byggnationer och renoveringar projekteras för att förebygga uppkomst av avfall i tidiga skeden. Som avfallsplanen lyfter fram så har även upphandling och inköp en viktig roll i denna styrning. Vidare vore det även värdefullt att lyfta fram avfallstaxor som styrmedel och hur eventuella förändringar i dessa kan verka förebyggande.

För att möjliggöra att mer material sorteras ut för återvinning så anges det att fastighetsägare bör skapa sorteringsmöjligheter för boende och verksamma samt informera om dessa. Detta är helt riktigt och för att möjliggöra detta vill kontoret knyta an till tidigare kommentarer i frågan. En vidareutveckling av riktlinjer för projektering har en möjlighet att utgöra ett positivt bidrag till verksamheter för att möjliggöra detta. Men fastighetskontoret efterfrågar även utvecklingsprojekt kring möjligheter att utveckla avfallslogistiken och samverkan kring denna i staden.

Vad gäller förebyggande, återanvändning och materialåtervinning av bygg- och rivningsavfall så är exempel på vad byggande aktörer kan göra relevanta. Det kan dock övervägas att ta ett bredare grepp om frågan. Till exempel kan krav ställas på rivningsentreprenörer att inte bara återvinna, utan även möjliggöra återanvändning av

material. Även här skulle stadsövergripande riktlinjer vara en aktivitet som skulle ge ett stort bidrag till verksamheterna.

Mål 2: Avfall som kan vara skadligt för människan eller miljö förebyggs och hanteras säkert.

Fastighetskontoret anser att detta mål bör hänvisa och relatera till stadens kemikalieplan och miljöprogrammets målsättningar inom materialhantering. Förslaget att utarbeta rutiner mellan förvaltningar kring rivningslov och tillsyn är något fastighetskontoret ser mycket positivt på. Samordning och likriktning av riktlinjer och tillvägagångssätt är positivt inte bara för stadens egna verksamheter utan också för de entreprenörer och leverantörer staden anlitar.

Mål 3: Avfallshanteringen anpassas till människan

En generell synpunkt relaterat till detta mål, men även avfallsplanen i helhet, är att det hygieniska perspektivet på en god avfalls-hantering kan framkomma ytterligare i avfallsplanen såväl som avfall relaterat till avloppssystemen.

En detaljerad kommentar som en följd av detta är att vid planering av avfallsutrymmen bör det även planeras för avlopp för att möjlig-göra rengöring och därmed säkerställa hygien.

Vid utveckling av system med god arbetsmiljö vid hämtning av avfall från fastigheter kan detta område vidareutvecklas i nuvarande riktlinjer för projektering av god avfallshantering. Hänvisningar till Arbetsmiljöverkets information till byggherrar kan vara ett exempel på hur riktlinjerna kan utvecklas.

Mål 4: Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering

En generell kommentar för samtliga delmål och dess aktörer är att fastighetskontoret bör vara en bland flera utpekad aktör i staden. Detta för att möjliggöra synergier i arbetet för planering och utförande av god avfallshantering i enlighet med tidigare kommentarer i detta remissvar.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2016 följande.

Som svar på remissen hänvisar idrottsnämnden till förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Bo Sundin (M), Daniele Fava (L) och Mikael Valier (KD), bilaga 1.

Ersättaryttrande gjordes av Mathias Mellgren (C) som hänvisade till reservation anförd av Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2016 har i

huvudsak följande lydelse.

Förslaget från Stockholm Vatten beskriver på ett bra sätt problem som uppstår kring avfallshanteringen och vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma en hållbar avfallshantering. Det är positivt att förslaget har kopplingar till stadens miljöprogram och att det kan komma att få kopplingar till översiktsplanen.

Idrottsförvaltningens strategi för sitt arbete med avfallshantering ligger i linje med Stockholm Vattens nya avfallsplan och bygger på fyra faser. Varje fas utgör en viktig pusselbit i arbetet med att uppnå en hållbar avfallshantering i Stockholms stads idrottsanläggningar.

Fas 1: Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet omfattar en kartläggning av inköp i idrottsanläggningarna. Denna fas möjliggör för förvaltningen att kunna spåra vilka typer av avfall som kan förekomma i idrottsanläggningarna och i vilka volymer. Detta steg blir även ett bra sätt att se över kraven som kan ställas på leverantörer vid upphandlingar.

Fas 2: Sortering av avfall

Inom idrottsförvaltningen sker utsortering av avfall idag inom flertalet anläggningar. Inriktningen har hittills varit verksamhetsavfallet och det farliga avfallet.

Fas 3: Förvaring av avfall

Idrottsförvaltningen har periodvis arbetat med avfallslogistiken i och kring anläggningarna och då funnit ett antal hinder. Förvaring av utsorterade fraktioner i väntan på hämtning utgör idag ett stort hinder i avfallshantering. Förvaltningen kommer att se över placering och storlek av soprummen speciellt i de äldre idrottsanläggningar och anpassa dessa till den typ och volym av avfall som finns i anläggningarna.

Fas 4: Transport av avfall

Transport av avfall är ett viktigt steg i avfallshanteringen. Förvaltningen behöver se över borttransporten av utsorterat material från samtliga anläggningar så att borttransporten koordineras mellan anläggningarna med hänsyn till deras geografiska läge och typen av avfall som ska transporteras.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2016 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att i huvudsak tillstyrka Stockholm vattens förslag till avfallsplan 2017-2020 inklusive bilagor med de förslag till ändringar som framgår av förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera

paragrafen.

Reservation anfördes av Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Katarina Luhr m.fl. (MP) och Maria Östberg Svanelind m.fl. (S), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Form och struktur

Miljöförvaltningen föreslår att samtliga bilagor ska ingå i dokumentets innehållsförteckning. Eftersom bilagorna innehåller en del av de uppgifter som ska finnas med i en avfallsplan, bör bilagorna vara en del av själva planen. Ett förtydligande om vilka aktörer planen riktar sig mot behöver framgå.

Miljöförvaltningen anser att planen bör innehålla fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Exemplen på åtgärder bör vara specifika för olika verksamhetstyper. Åtgärder sammanblandas ibland med uppsatta mål (se respektive delmål). Förvaltningen anser att dessa ska hållas väl skilda. Förvaltningen anser att det behövs en åtgärds- och återkopplingsplan under varje delmål.

Uppföljning och avstämning (kommunikationsplan)

Miljöförvaltningen anser att avfallsplanen behöver implementeras hos företag, invånare, fastighetsägare och stadens egna verksamheter som skolor, boenden och andra aktörer som genererar avfall. En kommunikations-plan behöver därför tas fram som beskriver hur avfallsplanen ska kommuniceras med berörda. Det är av stor vikt att få återkoppling på hur olika aktörer, såväl kommunala som privata, har implementerat planen och att utvärdera i vilken utsträckning den används.

I dagsläget sker uppföljning hos flertalet kommunala aktörer (se bilaga 6). Detta arbete kan utvecklas för att även omfatta andra aktörer genom exempelvis regelbundna avstämningar med branschorganisationer i syfte att säkerställa kvalitén och implementeringen av dokumentet. Även tidsplaneringen för olika mål och åtgärder behöver lyftas fram och förtydligas.

Verksamhetsavfall

Förvaltningen anser att avsnittet avfall från verksamheter behöver kompletteras med information om hur staden ska arbeta för att verksamheter (inklusive mobila verksamheter) ska få förbättrad möjlighet att lämna in sitt avfall. Detta gäller såväl organiskt (exempelvis matrester) som oorganiskt avfall. Information om detta bör även ingå i delmål 1.6.

Taxa

Förvaltningen önskar ett förtydligande om hur taxan är utformad idag med avseende på främjande av utsortering och vilka ekonomiska incitament hos verksamheter och invånare som kan utvecklas i framtiden i syfte att öka sortering av såväl matavfall som förpackningar och andra materialslag.

Konkreta exempel för varje delmål

Miljöförvaltningen anser att det för varje delmål ska finnas konkreta exempel för specifika verksamheter.

Mål 1: Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt

Förslaget i avfallsplanen är att minska mat- och restavfallet från 255 kg/person till strax under 250 kg/person. Det är en minskning med knappt 2 %. Miljöförvaltningen ifrågasätter om man inte kan öka den ambitionen.

Av 76 a och 76 b §§ avfallsförordningen (2011:927) följer att en avfallsplan ska innehålla uppgifter om hur uppkomst av förpackningsavfall och returpapper ska förebyggas. Planen behöver kompletteras med åtgärder avseende detta och vem som ansvarar för uppgiften.

Delmål 1:3

Mer material sorteras ut för återvinning

Det talas i texten om utsortering av material och materialåtervinning. Det bör klargöras att viss materialåtervinning är föreskriven, exempelvis för returpapper samt elektriska och elektroniska produkter. Återvinningen i dessa fall är således obligatorisk och inte frivillig. Om det i förslaget till ny avfallsplan avses att det ska ske en övergång från återvinning av förpackningar och returpapper till utökad frivillig materialåtervinning av t ex hushållens metallföremål mm är det en stor fråga som behöver motiveras mer utförligt. Försök med materialåtervinning istället för förpackningsåtervinning vid återvinningsstationerna har inte lett till en fortsättning.

Delmål 1.4

Förebyggande, återanvändning och materialåtervinning av bygg- och rivningsavfall ökar

Det bör uppmärksammas – särskilt när det gäller rivningsavfall – att alla materialströmmar inte är av godo. Gammalt byggmaterial innehåller inte sällan ämnen som ska fasas ut och tas bort från återvinningskedjan. Det bör framgå tydligt.

Delmål 1.5

Mängden textil i hushållsavfallet minskar

Det bör framgå av avfallsplanen hur denna förhåller sig till Naturvårdsverket förslag den 26 sep 2016 till regeringen hur textilåtervinningen kan förbättras. Det bör också framgå av avfallsplanen om Stockholm ska ha en motsvarande målsättning som Naturvårdsverket, dvs. att textilavfallet i hushållssoporna ska minska med 60 % till 3 kg/person 2025 i enlighet med Naturvårdsverkets förslag.

Delmål 1:6

Minst 70 procent av matavfallet samlas in för rötning med biogasutvinning och näringsåterförsl

I uppföljningen bör även ingå att analysera och beskriva miljönyttan med det utsorterade matavfallet jämfört med förbränning.

Delmål 1:7

Minst 40 procent av fosfor i avlopp tas till vara och återförs som växtnäring till åkermark

I avfallsplanen bör den stora förbättring som planeras för Henriksdals reningskapacitet nämnas.

Mål 2: Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö förebyggs och hanteras säkert

Delmål 2.3

Farligt avfall i bygg- och rivningsavfall hanteras på rätt sätt

Miljöförvaltningen anser att delmålet behöver kompletteras med konkreta åtgärder, tidplan och vem som ansvarar för genomförande av åtgärderna.

Mål 3: Avfallshanteringen anpassas till människan

Delmål 3.2

Systemen för avfallshantering är enkla, har god tillgänglighet och är trygga att använda

Eftersom det inte finns någon parlamentarisk majoritet för att kommunalisera förpacknings- och tidningsinsamlingen bör SVAB, för att säkerställa syftet med delmålet, öka samarbetet med FTI.

Delmål 3.4

Avfall till återbruk och materialåtervinning ska kunna lämnas till insamling utan bil

Miljöförvaltningen bedömer att fler möjligheter till lokala återbruk bör lyftas fram i planen. För att bidra till ett utökat återbruk bör samarbetet med fastighetsägarna ske löpande. Ett exempel kan vara att avsätta en del av avfallsutrymmet till återbruk där invånarna kan byta varor med varandra. En diskussion om detta med berörda aktörer är önskvärd.

Mål 4: Avfallshanteringen ska vara en självklar del i stadens fysiska planering

Det anges i texten att snö anses vara avfall på grund av risken för föroreningar. Det är inte helt korrekt. Snö betraktas som avfall pga. den legala definitionen av vad som är avfall i 15 kap 1 § miljöbalken. Det gäller oavsett om avfallet är farligt eller inte.

Det finns anledning att se över texten så att man inte ges uppfattningen att snö är farligt avfall. Så är i regel inte fallet.

Det bör även i beskrivningen nyanseras att havsnivåhöjning kommer att vara ett problem på sikt, eftersom landhöjningen de närmaste decennierna beräknas vara större än havsnivåhöjningarna.

Delmål 4.1

Vid ny- och ombyggnationer beaktas avfallsfrågorna redan vid den inledande planeringen

Man bör särskilt uppmärksamma rivningsavfall och ställa tydligare krav på anmälan till miljöförvaltningen när rivningar påbörjas.

Delmål 4.2

Vid förtätning övervägs helhetslösningar för avfallshanteringen som täcker in både ny och befintlig bebyggelse

Det bör antecknas att även miljöförvaltningen är en av stadens aktörer i detta sammanhang

Delmål 4:3

Mark i staden ska kunna användas för avfallsrelaterad verksamhet

Konkurrensen om tillgängliga markområden ökar allt mer som Stockholms utbyggnad fortgår. Det bör därför understrykas att man bör söka mångfunktionella lösningar.

Delmål 4:4

SVAB bör vid upphandlingar ställa krav på tystare fordon som går på fossilfria bränslen

Man bör också utveckla tysta avfallstransporter liknande det arbete som pågår för tystare varudistribution.

Beskrivning av avfallshanteringen i Stockholms stad

Hänvisningarna till miljöbalken behöver uppdateras och anpassas till de ändringar som trädde ikraft den 1 aug 2016.

Beskrivningen i bilaga 1 av definitionen av vilket avfall som är jämförligt med hushållsavfall kan vara vilseledande när det på s 37 i bilaga 1 anges följande.”... avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet vistas i en lokal eller anläggning.”

Det förhållandet att människor arbetar i en fabrik innebär inte att avfallet från fabriken är hushållsavfall. Det som avses är avfall som naturligt uppkommer som en följd av att människor vistas där, såsom matrester, skräp på toaletter eller liknande. Detta behöver förtydligas. Samma sak gäller affärsrörelser. Exempelvis har Mark- och miljööverdomstolen i ett avgörande rörande Coop Konsum i Karlsborg i dom den 7 december 2012 i mål M 5773-12 särskilt uttalat att vad lagstiftaren främst tagit sikte på är risken för nedskräpning. Domstolen uttalade i domen att det av förarbetena till den tidigare gällande renhållningslagen (1979:596) framgår att uttrycket renhållningssammanhang närmast tar sikte på nedskräpningseffekten (prop. 1978/79:205 s. 10 och 14).

Vid bedömningen av om avfall från annan verksamhet kan anses jämförligt med hushållsavfall ska hänsyn därmed tas till om avfallet har en potential att skräpa ner på samma sätt som avfall från hushåll har. I domstolsavgöranden under senare år har

denna omständighets centrala betydelse bekräftats. Texten bör nyanseras även om det inte är möjligt att ge en heltäckande beskrivning av skillnaden mellan hushållsavfall och verksamhetsavfall.

Avsnittet om export av avfall bör utvecklas och det bör särskilt framhållas att problemen med oklar lagstiftning och en ökning av exporten av farligt avfall kommer att kräva särskilt samarbete mellan polis, tull, länsstyrelsen, miljöförvaltningen och SVAB

Sammanfattningsvis anser miljöförvaltningen att det kommunicerade förslaget kommer att utgöra ett viktigt verktyg i syfte att nå ständig förbättring i Stockholms stads avfallshantering samt utgöra grund för ännu mer hållbar avfallshantering i staden.

Det är dock ytterst viktigt att dokumentets uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Dokumentet måste också kommuniceras med inblandade på ett tydligt sätt och genom tydliga instruktioner.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret anser att det är oklart på vilket sätt kontoret förväntas var en aktör när det gäller delmål 4.1, 4.2 och 4.3.

Kontoret menar att avfallsfrågorna redan idag kommer in tidigt i planeringen, bland annat genom de möten för förvaltningar och bolag om igångsatta detaljplaner som kontoret ordnar. I uppföljningen av den nu gällande avfallsplanering konstateras att avfallshanteringen är en självklar del i planeringsprocessen och kontoret anser att detta är tillräckligt och att den vidareutveckling som föreslås kan bli en naturlig del av områdesplaneringen som beskrivs nedan.

Kontoret är tveksamt till ett tematiskt tillägg till översiktsplanen rörande avfallshanteringen, då översiktsplaneringen i Stockholm är på en mer strategisk och övergripande nivå. På stadsbyggnadskontoret bedrivs sedan ett par år en kommunövergripande, kontinuerlig områdesplanering med berörda förvaltningar och bolag. Planeringen av mer ytkrävande avfallshantering, som snötippning och återvinningscentraler bör istället vara en del av områdesplaneringen, men trafikkontoret och Stockholm Vatten bör initialt ta ett huvudansvar då de har kunskap om behoven.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

Nämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från Stockholm Vatten om förslag till Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (M) och Jonatan Ohlin (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (MP), Johan Heinonen m.fl (S) och Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Helen Törnqvist (C) och Bjarne Selin (KD) som instämde i reservation anförd av Jan Tigerström m.fl. (M) och Jonatan Ohlin (L).

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att avfallsplanen är väl genomarbetad och ger en bra bild över avfallssituationen och de framtida utmaningarna. De åtgärder som föreslås i avfallsplanen innebär en viss ökad kostnad för förvaltningen varför ett särskilt investeringsstöd till stadsdelsförvaltningarna bör inrättas för att utföra de föreslagna åtgärderna:

1.3 Mer material sorteras ut för återvinning

Förslaget är att alla stadens pentryn där det uppkommer förpackningar och tidningar ska ha sorteringsmöjligheter. För att genomföra detta krävs att förvaltningens verksamheter får den utrustning som krävs för att göra sorteringen enkelt och till en naturlig del av den dagliga verksamheten. Det kan även krävas ombyggnationer av soprum eller dylikt för att kunna ta emot alla fraktioner.

1.6 Minst 70 % av matavfallet samlas in för rötning med biogasutvinning och näringsåterförsl

Alla stadens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling. För att genomföra detta krävs att förvaltningens verksamheter får den utrustning som krävs för att göra sorteringen enkelt och till en naturlig del av den dagliga verksamheten. Det kan även krävas ombyggnationer av soprum m.m.

Även att införa utsortering av matavfall på offentliga platser påverkar förvaltningen då förvaltningens ansvarsområde i stadsmiljön omfattar park- och naturmark. Problem skulle främst uppstå vid hanteringen av materialet, att hantera sorterade fraktioner ingår inte i dagens driftupphandling och därför blir det svårt att införa en fungerande hantering av det sorterade materialet innan nuvarande driftupphandling löpt ut.

Då Bromma har stora populära grönområden där mycket folk rör sig skulle detta kräva mer resurser för skötsel och renhållning. Med nuvarande budget skulle en ökad kostnad för att hantera sorterade fraktioner vara svårt att prioritera.

1.8 Nedskräpning i stadsmiljön minskar.

Skräpiga, nedklottrade och överfulla återvinningsstationer tillhör vardagen och är ett generellt problem inom staden som lett till att förvaltningen, under åren, fått motta många brev och telefonsamtal med klagomål. Eftersom stationerna utgör en viktig del av den lokala stadsbilden och engagerar medborgarna i mångt och mycket och materialbolagen ofta brister i sin skötsel och tillsyn så instämmer vi helt i avfallsplanens intentioner att en kommunalisering, innebärande ett helhetsansvar, bör leda till högre kvalitet och hantering och därmed också bättre förståelse för insamlingen med nöjdare medborgare.

2.1 Farligt avfall och elavfall i soppåsen

Förvaltningens egna verksamheter ska ha kontroll på vilket farligt avfall som uppkommer i verksamheten och förbättra sin utsortering av detta. För att genomföra detta krävs att verksamheterna får bra information och den utrustning som krävs för att göra sorteringen enkelt och till en naturlig del av den dagliga verksamheten. Även ett bra system så avfallet lämnas för omhändertagande korrekt från varje verksamhet krävs.

Ett stort problem i utemiljön är de s.k. ”tjuvtipparna” där mycket farligt avfall hamnar som stadsdelsförvaltningen sedan, till höga kostnader, tvingas städa upp och omhänderta. Här behövs samordnade insatser av informationsmässig och repressiv karaktär.

När det gäller grovavfall och farligt avfall så behövs fler och bättre insamlingssystem inte minst för att göra det enkelt och billigt för småföretag att lämna sitt farliga avfall för säkert omhändertagande. Angeläget är även att den mobila insamlingen av farligt avfall utökas med fler insamlingsplatser i de bostadsområden där behoven bedöms vara störst.

Mål 3: Avfallshanteringen anpassas till människan

Förvaltningen anser att det är angeläget att ha en infrastruktur som möter brukarnas källsorteringsbehov och att det är viktigt att staden är med och driver på utvecklingen av alternativa insamlingssystem. Stor vikt måste läggas vid medborgarnas synpunkter/önskemål och handfasta rutiner utarbetas för en väl fungerande återvinning som även inkluderar vitesföreläggande när det slarvas med tömning och renhållning. För att bryta den negativa trenden med allt mer sopor så efterlyser förvaltningen även tydliga och visionära idéer. Detta kan t.ex. handla om pant på glödlampor och batterier, så att det blir lönsamt att sortera, eller att göra det möjligt att kunna köpa varor i lösvikt och fylla på i butiken med egen flaska eller burk.

Information

Förvaltningen anser att informationen, som skall bidra till måluppfyllelsen, måste samordnas. Delmålen ska motivera en utökad källsortering varför det är angeläget att utreda vilka eventuell kostnadsdrivande effekter dessa krav kan få för varje enskild enhet. Förvaltningen vill också framhålla behovet av utbildningsinsatser för att få kunskap om vilka krav som kan ställas vid upphandlingarna.

Förvaltningen deltar gärna i gemensamma informationsinsatser, som staden

samordnar, för att öka kunskaperna om hanteringen av avfall. För att uppnå goda resultat måste dock kunskapen också kopplas till en faktisk möjlighet att kunna sortera ut alla fraktioner.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som yttrande till kommunstyrelsen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Avfallsplanen innehåller fyra huvudmål. Under varje mål ges en vision för hur det ska se ut år 2040. Visionsmålen syftar till att nå stadens långsiktiga mål i Vision 2040 om ett Stockholm för alla. De fyra huvudmålen har sedan brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden. Till delmålen är åtgärder kopplade, vilka bidrar till att målen kan uppnås. Målen har koppling till Stockholms stads miljöprogram.

Mål 1: Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand effektivt.

Mängden avfall som uppkommer i samhället styrs av många olika faktorer och är till stor del konjunkturberoende. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och att mer avfall genereras behöver brytas. En förutsättning för det är att resurser utnyttjas effektivare, att konsumtionsmönstren förändras och att produkters livstid förlängs.

Inom den egna verksamheten har Stockholms stad en viktig roll i arbetet med att minska avfallsmängderna och vara föregångare.

Delmål 1.1 Stadens invånare och verksamhetsutövare känner till hur de kan minska sin avfallsmängd

För att avfallsmängderna ska kunna minska krävs insatser från många olika håll. Vi behöver tänka nytt och sätta våra köp i ett större perspektiv. En viktig del i detta är att ge information till invånare och personal i stadens verksamheter.

Stockholm Vatten kommer därför att

- kommunicera vikten av att minska matsvinnet
- utveckla skolinformationen
- informera om återbruk och förebyggande av avfall till såväl invånare och verksamma i staden (Miljöprogrammet)

Stadsdelsförvaltningen kan

- ha informationsinsatser om återbruk och förebyggande av avfall till sina verksamheter.

Delmål 1.2 Avfall förebyggs och en större andel produkter och material återanvänds

Oftast har både produktionen av nya varor, och det avfall de ger upphov till, en negativ miljöpåverkan. I en cirkulär ekonomi finns kretsloppstänkandet som innebär att en uttjänad produkt kan användas igen i ny produktion. Återbruket av hushållsavfall ska öka, dels genom att stimulera tillåteranvändning, dels genom tillgängliga insamlingssystem.

Stockholm Vatten föreslås här bland annat

- styra kunder på återvinningscentralerna till återbruk i första hand
- samarbeta med aktörer som tar emot begagnade produkter för att stimulera återbruk
- fortsätta differentieringen i avfallstaxan för att motivera ökad utsortering och förebyggande av avfall (Miljöprogrammet)
- utveckla systemen för mottagande och hantering av återbruksmaterial

Stadsdelsförvaltningen kan

- skapa förutsättningar för återbruk
- vid inköp och upphandling av varor, material och tjänster planera för att minska uppkomsten av avfall (Miljöprogrammet)
- så långt det är möjligt återbruka produkter och inventarier som inte längre används (Miljöprogrammet)

Delmål 1.3 Mer material sorteras ut för återvinning

Idag behandlas den största delen av hushållsavfallet i Stockholm genom förbränning med energiutvinning. Målet handlar dels om att öka utsorteringen av det material som det redan idag finns regler och system för dels om nya fraktioner som kan bli aktuella framöver för att öka resurseffektiviteten i avfallshanteringen (exempelvis textilier).

Stockholm Vatten kommer att

- utreda förutsättningarna för att införa optisk sortering av källsorterade fraktioner
- utveckla skolinformationen
- hitta nya fraktioner som kan sorteras ut för materialåtervinning
- utveckla insamlingssystemen för källsorterade fraktioner tillsammans med berörda aktörer

Stadsdelsförvaltningen kan

- se till att alla stadsdelens pentryn där det samlas förpackningar samt tidningar ska ha sorteringsmöjligheter för detta
- minska andelen förpackningar och tidningar som slängs i soppåsen.

Delmål 1.6. Minst 70 procent av matavfallet samlas in för rötning med

biogasutvinning och näringsåterförsl

Staden har höjt ambitionen för matavfallsinsamlingen vilket kräver en rad olika åtgärder för att bli verklighet. Taxa är här ett viktigt styrmedel.

Stockholm Vatten kommer att

- öka stadens invånares medvetenhet om matsvinnets betydelse för miljön och ekonomi
- öka stadens invånares medvetenhet om matavfallsinsamlingens betydelse för miljön och ekonomin. Det vill säga det matavfall som ändå uppstår ska samlas in och behandlas biologiskt till biogas och biogödsel.
- utbilda skolkök och storkök i kommunens verksamheter om vikten av att undvika matsvinn och hur man tar omhand det som uppstår på bästa sätt.
- införa tekniska system som möjliggör insamling av matavfall från stadens alla hushåll

Stadsdelsförvaltningen ska

- minimera matsvinnet i stadsdelens verksamheter (Miljöprogrammet)
- sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling inom stadsdelen alla verksamheter (Miljöprogrammet)
- införa matavfallsinsamling i de verksamheter där det är möjligt
- vid nyproduktion och offentliga kommunala lokaler planera in matavfallsinsamling- från kök till hämtning.

Delmål 1.8 Nedskräpningen i stadsmiljön minskar

Nedskräpade platser kan skapa en känsla av otrygghet förutom att det ser trist ut. Åtgärderna består i att öka städningen och att med kampanjer och kommunikation förändra medborgarnas attityd beträffande nedskräpning.

Trafikkontoret kommer bland annat att

- ta fram ett program för avfallshantering i stadens offentliga rum tillsammans med Stockholm Vatten och Miljöförvaltningen.

Stadsdelsförvaltningen kommer att fortsätta att

- öka renhållningsinsatserna
- erbjuda sommararbete för sommarungdomar som plockar skräp
- se till att park- och grönområden i staden upplevs som rena, välskötta, trygga och tillgängliga
- hålla en hög standard i stadsdelarnas lekparkers så att de är fria från nedskräpning.
- erbjuda möjligheten att källsortera i offentlig miljö
- använda klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen
- utföra föreningsstäd med ungdomar

Mål 2 Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö förebyggs och hanteras säkert.

Stadsdelsförvaltningen ska inom stadsdelens verksamheter ha kontroll på vilket farligt avfall som uppstår och förvissa sig om att hantering, borttransport och omhändertagande sker på ett korrekt sätt (Miljöprogrammet)

Mål 3 Avfallshanteringen anpassas till människan

Delmål 3.1 Information och återkoppling är centrala för en väl fungerande avfallshantering

För att kunna göra rätt är tillgång till lättförståelig information viktig. Kunskapen varför avfallet sorteras som det gör och hur man praktiskt ska gå tillväga är grunden, men för motivationen att alltid göra rätt kan återkoppling behövas.

Stockholm Vatten kommer att

- kommunicera avfallsplanen till all berörda
- bedriva återkommande och riktade informationskampanjer till hushåll och verksamheter på aktuella teman
- ta fram information riktad till skolor och förskolor
- öka kunskapen om avfallsfrågor inom stadens förvaltningar och bolag

Stadsdelsförvaltningen kan

- använda och sprida information från Stockholms Vatten

Delmål 3.2 Systemen för avfallshanteringen är enkla, har god tillgänglighet och är trygga att använda

Det ska vara lätt att göra rätt. Avfallslämning och sortering ska vara tillgänglig för alla invånare oavsett boendetyper eller särskilda behov.

Stockholm Vatten kommer att

- utreda fastighetsnära insamling av fler fraktioner än matavfall och restavfall för olika boendeformer
- se till så att stadens återvinningscentraler kan hantera allt återvinningsbart material (Miljöprogrammet)
- utöka möjligheterna till sortering och insamling för hushållen
- utveckla insamlingssystemen för källsorterade fraktioner

Stadsdelsförvaltningen kan

- verka för att maskinella lösningar, typ sopsug, ska väljas i första hand vid alla nybyggnationer och större ombyggnationer

Mål 4 Avfallshanteringen ska vara en självklar del av stadens fysiska planering.

Delmål 4.1. Vi ny- och ombyggnationer beaktas avfallsfrågorna redan vid den inledande planeringen

Det är viktigt att avfallsfrågorna kommer in i ett tidigt skede i planeringen för att hitta utrymme för en resurseffektiv avfallshantering.

Staden kan

- utveckla samarbetsformer mellan stadens förvaltningar och bolag för att få fram bra exempel på god avfallshantering.

Delmål 4.2. Vid förtätning övervägs helhetslösningar för avfallshanteringen som täcker in både ny och befintlig bebyggelse

Genom att ta ett helhetsgrepp över ett större område kan avfallssystemen i nya områden ibland också lösa eventuella problem med avfallshanteringen i angränsande, befintliga områden och vice versa.

Stadens förslag till ny avfallsplan visar att mycket görs i Stockholms stad idag och mycket planeras det för. Ansvar för flertalet av de insatser som föreslås i strategin ligger på Stockholm Vatten men även många av stadens förvaltningar, såsom stadsdelsförvaltningarna, och bolag är viktiga aktörer för att nå de olika delmålen. Där stadsdelsförvaltningen inte har rådighet är det viktigt att samverka med berörda lokala aktörer såsom till exempel privata fastighetsägare.

Vissa av planens åtgärdsförslag kan dock innebära ökade kostnader för bland annat stadsdelsförvaltningarna. I övrigt kan förvaltningen bara instämma i att det är angeläget att staden som organisation leder och går före i arbetet med att öka återbruket av hushållsavfall, dels genom att stimulera till återanvändning, dels genom tillgängliga insamlingsystem.

Inom den egna verksamheten har Stockholms stad en viktig roll i arbetet med att minska avfallsmängderna och vara föregångare.

Målen i avfallsplanen har koppling till Stockholms stads miljöprogram utifrån vilken vår stadsdelsförvaltning arbetat fram en lokal klimat- och miljöhandlingsplan som stadsdelsnämnden kommer att ta beslut om under oktober månad. Flera av de åtgärder som föreslås i avfallsplanen finns redan med som kommande aktiviteter i denna lokala plan.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på

remissen av förslag till avfallsplan för Stockholm 2017–2020.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Den föreslagna avfallsplanen är en omarbetad version av nuvarande plan men har fler delmål och högre ambitioner för några av delmålen. Förvaltningen anser att det är en ambitiös plan och det är utmärkt att den har en koppling till Stockholms stads miljöprogram för 2016–2019.

Avfallsplanens fyra huvudmål ansluter till miljöprogrammet och en del åtgärder återkommer i båda programmen. Förvaltningen kan medverka till att uppfylla vissa av delmålen och de kommer därför, med tillhörande åtgärder, att föreslås inkluderas i kommande verksamhetsplan.

Avfall ska förebyggas och en större andel material och produkter ska återanvändas. Förvaltningen bör kunna skapa förutsättningar för återbruk av inventarier med mera. Exempelvis kan det göras inom arbetsmarknadsverksamheten där reparation av möbler och andra ting kan utföras.

Vad som är bäst för miljön kan ibland vara svårt att avgöra. En konflikt som kan uppstå är när vitvaror byts ut i verksamheterna till fördel för energisnåla alternativ och detta ses som klimatinvesteringar. Vitvarorna byts ut trots att de är fullt funktionella och flera års livslängd återstår.

Källsortering finns inom förvaltningens verksamheter men det är inte alltid vi har rådighet över avfallshanteringen. Där vi själva styr över hanteringen kan källsorteringen förbättras.

Målet att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas är en god ambition men det är ett mycket högt uppsatt mål. Idag är det långt till det nu gällande målet om 40 procents återvinningsgrad.

Förvaltningens verksamheter kan agera förebild för insamlandet av matavfall. Redan idag har de flesta förskolor utsortering av matavfall för biologisk hantering. I lunchmatsalen på förvaltningskontoret finns sedan flera år avfallskvarnar. Övriga verksamheter med rådighet över sin avfallshantering kan sannolikt öka sin andel.

Förvaltningen är positiv till att krav ställs på utsortering av matavfall vid större evenemang. Vid evenemang sker frekvent tömning av avfall vilket gör att det finns förutsättningar för att det ska fungera. I den offentliga miljön i övrigt ser vi svårigheter vid exempelvis badplatser och parklekar. Det blir små mängder som töms och miljönyttan blir obefintlig om en bil ska komma och hämta avfall frekvent.

Rena och välskötta grönområden ökar tryggheten i stadsdelsområdet. Flexibilitet när det gäller städinsatser ökar nöjdheten hos invånarna. Badplatserna är områden där städfrekvensen anpassas efter vädret. Vid perioder av vackert och varmt väder städas badplatserna därför varje dag.

Om allmänheten har klagomål på städning eller annat i utemiljön är det enkelt att anmäla till Stockholms stad via olika kanaler. För en enklare och effektivare åtgärdshantering är det en fördel för förvaltningen om synpunkterna lämnas och hanteras på ett enda ställe, exempelvis i Synpunktsportalen.

Fastighetsägare bör ordna grovsoprum och om det inte går att utföra kan det lösas med en mobil station några gånger per år. Det måste vara möjligt att lämna grovsopor

utan att ha tillgång till bil.

Avfallsnämnden vill att antalet hämtställen för latrin ska minskas ytterligare. Det berör främst koloniföreningar och båtklubbar. Farsta har fem koloniområden och samtliga har latrinabonnemang. Förvaltningen har inte något emot att latrinhämtning fasas ut men kan konstatera att varken koloniföreningarna eller förvaltningen kan finansiera vattentoaletter. Förvaltningen får in cirka 40 000 kronor per år i arrendeavgifter. För att lösa problemet måste investeringsmedel tillföras.

När detaljplaner skickas ut på samråd är avfallshanteringen ofta bristfälligt beskriven. Hur avfallshantering ska lösas har stor betydelse för tillgänglighet, den lokala trafiksituationen och annat. Det är önskvärt med större krav på fastighetsägare att det finns en acceptabel lösning för hanteringen av matavfall, källsortering och grovsopor när planarbetet har nått till samråd.

Bristen på upplagsplatser för snö är ett återkommande problem. Konflikter uppstår om ekologiska värden, transporter med mera.

Festivaler, konserter och liknande skulle eventuellt kunna dela platser med snöupplag då verksamheterna sker under olika årstider. Men det förutsätter att man i exempelvis översiktsplanen reserverar markområden för detta.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och lämnar det som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

De områden som berör stadsdelens ansvarsområden är redan förankrade via miljöprogrammet och stadsdelsförvaltningen har därför inga synpunkter på avfallsplanen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från Stockholm Vatten AB.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till remissförslaget som är en ambitiös redogörelse av nuläget, med mål och delmål samt åtgärdsförslag som också följer stadens miljöprogram.

Avfallshanteringen är en viktig del av stadens infrastruktur och måste i större utsträckning beaktas tidigt i planprocessen. Förvaltningen anser att det är viktigt att den fastighetsnära insamlingen ökar och att det sker en utveckling av olika insamlingssystem. Detta kan på sikt innebära att antalet återvinningsstationer i stadsmiljön kan minska. Det är viktigt att det finns krav på tydliga rutiner för skötseln av återvinningsstationerna, de är ofta överfulla och bidrar till nedskräpning som i sin tur genererar ansamling av skadedjur. Informationsinsatser och motivation till hushållen och fastighetsägare är också nödvändigt för att målen med källsorteringen ska lyckas. System som underlättar källsortering för fastighetsinnehavare måste utvecklas, också när det gäller hushållens grovavfall. Även beträffande farligt avfall behöver fler insamlingssystem utvecklas.

Det finns ett behov av att öka produktionen av biogas i Stockholm och en viktig åtgärd för att åstadkomma detta är att öka andelen insamlat matavfall. Utsortering av matavfall hos näringsidkare och hushåll bör uppmuntras och utvecklas för att på så sätt öka produktionen av framför allt biogas men också växtnäring. Förvaltningen anser att det bör vara rimligt att införa obligatorisk insamling av matavfall från verksamheter, restauranger och butiker som har mängder av matavfall över en viss nivå. Genom differentierad renhållningsavgift kan också insamling av matavfall öka generellt genom att sänka avgiften för den avfallslämnare som sorterar ut sitt matavfall.

Förvaltningen anser i övrigt att renhållningsavgiften som redan idag är differentierad kan utvecklas ytterligare för att stimulera till källsortering i såväl hushåll som verksamheter. Taxan är ett viktigt styrmedel och kan ge ett ekonomiskt incitament till effektivare sortering genom att minska antalet hämtningar. Förvaltningen är därför positiv till stadens mål om att aktivt arbeta med en arbetsmiljö- och miljöstyrande taxa.

Kommunerna har monopol på hanteringen av hushållsavfall. Undantag från monopolet är avfall som omfattas av producentansvar. Det betyder att producenten ansvarar för att produkten omhändertas på ett riktigt sätt även efter att den kasserats. Syftet är att det ska motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen. Produktgrupper som omfattas av producentansvar är för närvarande förpackningar, returpapper, däck, blybatterier tyngre än 3 kg, bilar, avfall från elektriska och elektroniska produkter, radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor (strålkällor utan ägare som kommit på avvägar exv. genom olycka, stöld eller felaktig hantering), småbatterier och läkemedel. I nuvarande system med producentansvar är detaljhandeln och företagen ålagda ansvaret för insamling för återvinning.

Regeringen har under 2015 beslutat att flytta samlingsansvaret för förpackningar och tidningar till kommunerna. Förändringen av ansvaret omfattar enbart den fysiska insamlingen. Producenterna ska fortsatt bära det ekonomiska ansvaret för den fysiska insamlingen samt för den efterföljande behandlingen som främst ska ske genom materialåtervinning. Äganderätten till materialet och ansvaret för återvinning kommer att kvarstå hos producenterna. Hur samlingsystemet ska utformas är ännu inte klarlagt.

Förvaltningen är positiv till en förändring av ansvaret för insamling av förpackningsavfall och returpapper från hushållen. Syftet är att minska

avfallsmängderna och öka återvinningen, det ska vara lönsamt att återvinna och hushållens möjligheter att källsortera avfall förenklas genom att ansvaret för insamling läggs på kommunerna.

Vidare anser förvaltningen att det vid informationsinsatser är särskilt viktigt att prioritera förskolor och skolor i syfte att tidigt öka kunskapen om avfallsfrågor samt skapa attityd- och beteendeförändringar.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (M) och Maria Johansson m.fl. (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Kristin Jacobsson (C) och Emil Öberg (KD) som instämde i reservation anfordrad av Henrik Sjölander m.fl. (M) och Maria Johansson m.fl. (L), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om *Ett klimatsmart Stockholm* samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Samverkan inom staden samt mellan berörda myndigheter och kommuner, är enligt förvaltningen viktig för att på ett effektivt sätt kunna uppnå miljömålen. Övergripande i planen anser förvaltningen att beskrivningarna av berörda aktörer i vissa fall bör förtydligas, till exempel behöver aktören stadsdelar benämnas stadsdelsförvaltningar alternativt stadsdelsnämnder.

Mål 1 - Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt berör förvaltningen och flera delmål behöver förvaltningen arbeta med, vilket också redan sker idag.

En del av mål 1 handlar om att informera invånare och verksamma inom staden om till exempel hur man kan minska avfallsmängden. Stockholm Vattens information till skolelever lyfts som en särskild insats och förvaltningen anser att utbildningsinsatser även behöver göras för stadens anställda så att förvaltningarna får stöd i att arbeta med frågan inom sina verksamheter.

Delmålet om att öka utsortering av matavfall berör förvaltningens verksamheter och till exempel i vissa förskolor skulle ombyggnationer krävas för att möjliggöra avhämtning av matavfall, vilket skulle medföra investeringskostnader. Förvaltningen

anser att det i planeringen av nya verksamhetslokaler behöver ges förutsättningar för hantering av avfall till exempel genom matavfallskärl, avfallskvarn och miljörum. Enligt remissen avser Stockholm Vatten att utbilda stadens storkök och skolkök om vikten av att undvika matsvinn och hur man tar hand om det på bästa sätt.

Förvaltningen vill poängtera att denna åtgärd även bör riktas till förskoleköken samt övriga kök inom stadsdelsnämndens verksamheter. Delmål 1.8 handlar om att nedskräpningen i stadsmiljön ska minska. I remissen beskrivs detaljerat vad trafikkontoret kommer att göra för att arbeta med frågan medan stadsdelsförvaltningarnas insatser beskrivs mycket kortfattat. Enligt förvaltningen är det flera av trafikkontorets åtgärds punkter som även stadsdelsförvaltningarna arbetar med, till exempel källsortering i parker, användning av klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen och kommunikation kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning. Parkmiljöavdelningen norra innerstaden vann Stockholms stads pingvinpris och utsågs till månadens klimatsmarta exempel i maj 2016 för sitt initiativ att införa solenergidrivna papperskorgar i parkerna.

För att minska nedskräpningen och öka det gemensamma ansvaret för våra parker och grönområden, har förvaltningen genomfört kampanjer mot nedskräpning. För att få ett underlag till vilka åtgärder som krävs för att förbättra renhållningen ser förvaltningen ett behov att bättre kartlägga och mäta hur nedskräpningen i parkerna förändras över tid. Under delmålet om nedskräpningen i stadsmiljön anser förvaltningen att antingen behöver beskrivningen av stadsdelsförvaltningarnas arbete utvecklas eller så ska insatserna för trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna slås ihop.

Mål 2 - Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö förebyggs och hanteras säkert berör förvaltningen som arbetar utifrån stadsdelsnämndens mål om att verksamheter är giftfria. Förskolorna arbetar i linje med Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019 och uppdraget om en kemikaliesmart förskola. Inom parkverksamheten pågår ett arbete med att, med stöd från kemikaliecentrum, identifiera vilka insatser som är angelägna att genomföra för att göra lekplatserna så miljövänliga som möjligt.

Det kan handla om att ta bort material som kan vara skadliga för människa och miljö, till exempel gamla däckgungor, samt att välja miljömärkta material till lekplatsutrustningen. Förvaltningen anser att avfallsplanen eventuellt bör ange ett delmål om denna typ av förebyggande arbete.

Mål 3 - Avfallshanteringen anpassas till människan är enligt förvaltningen angeläget för att öka incitamenten för stockholmarna att återvinna samt för att minska problemet med överfulla stationer. Enligt förvaltningen bör avfallssorteringen förbättras genom att lokala insamlings- och sorteringsstationer byggs ut, speciellt system för insamling av organiskt avfall. I detta arbete är det angeläget att insamlingssystemen anpassas till stadsmiljön och platsers natur- och kulturvärden, vilket också lyfts under avfallsplanens fjärde mål.

I linje med stadens framkomlighetsstrategi och miljöprogram anser förvaltningen att det är viktigt att service, såsom avfallshantering, utvecklas i takt med att Stockholms stad arbetar för minskat bilberoende. Förvaltningen anser att det är viktigt att platserna för avfallssortering och de mobila miljöstationerna möter stockholmarnas

behov när staden utvecklas samt att informationen om dessa verkligen går ut till hushållen.

När platser för avfallssortering och mobila miljöstationerna planeras är det angeläget att tillgängligheten till platserna beaktas så att de fungerar för till exempel personer med funktionsnedsättning. En betydelsefull service för de som har färdtjänst är möjligheten att få hjälp med att bli av med elektroniskt avfall och förvaltningen värnar om att denna tjänst finns kvar även i framtiden.

Mål 4 - Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering är en viktig förutsättning när Stockholm växer och förvaltningen vill framföra att det är angeläget att stadsdelsförvaltningarnas behov tas om hand vid planering av nya områden. Dels behöver förvaltningen etableringsplats för parkentreprenörerna men även källsortering och framtida omhändertagande av parkkompost kräver plats i stadsmiljön. I stadsutvecklingen förespråkar förvaltningen en ökad s.k. områdesplanering, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Petra Gardos Ek m.fl. (M) och Olov Lindquist (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Marianne Berg Ekbohm (V), Ulla Sjöbergh m.fl. (S) och Carl Henric Svanell (MP), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Susanne Wicklund (C) och Annette Hultåker (KD) som instämde i reservation anförd av Petra Gardos Ek m.fl. (M) och Olov Lindquist (L).

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om **Ett klimatsmart Stockholm** samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Samverkan inom staden samt mellan berörda myndigheter och kommuner, är enligt förvaltningen viktig för att på ett effektivt sätt kunna uppnå miljömålen. Övergripande i planen behöver beskrivningarna av berörda aktörer i vissa fall förtydligas, till exempel behöver aktören stadsdelar benämnas stadsdelsförvaltningar alternativt stadsdelsnämnder.

Mål 1 - Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt berör förvaltningen och flera delmål behöver förvaltningen arbeta med, vilket också redan sker idag.

En del av mål 1 handlar om att informera invånare och verksamma inom staden om till exempel hur man kan minska avfallsmängden. Stockholm Vattens information till skolelever lyfts som en särskild insats och förvaltningen anser att utbildningsinsatser även behöver göras för stadens anställda så att förvaltningarna får stöd i att arbeta med frågan inom sina verksamheter.

Delmålet om att öka utsortering av matavfall berör förvaltningens förskolor där också förvaltningen genomfört en kartläggning av möjligheterna att sortera ut matavfall vilken visar att vissa fastigheter kräver ombyggnationer för att möjliggöra avhämtning av matavfall. Förskolorna kan komma att påverkas genom att ombyggnation krävs (och därmed ökade kostnader) för att möjliggöra uppsamling och avhämtning då kraven avseende detta ökar. Enligt remissen avser Stockholm Vatten att utbilda stadens storkök och skolkök om vikten av att undvika matsvinn och hur man tar hand om det på bästa sätt. Förvaltningen vill poängtera att denna åtgärd även bör riktas till förskoleköken samt övriga kök inom stadsdelsnämndens verksamheter, till exempel äldreomsorg.

Ett delmål handlar om att nedskräpningen i stadsmiljön ska minska. I remissen beskrivs detaljerat vad trafikkontoret kommer att göra för att arbeta med frågan medan stadsdelsförvaltningarnas insatser beskrivs mycket kortfattat. Enligt förvaltningen är det flera av trafikkontorets åtgärds punkter som även stadsdelsförvaltningarna arbetar med, till exempel källsortering i parker, användning av klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen och kommunikation kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning. Norrmalms stadsdelsförvaltning vann Stockholms stads pingvinpris och utsågs till månadens klimatsmarta exempel i maj 2016 för sitt initiativ att införa solenergidrivna papperskorgar i parkerna. För att minska nedskräpningen och öka det gemensamma ansvaret för våra parker och grönområden, har förvaltningen genomfört kampanjer mot nedskräpning. För att få ett underlag till vilka åtgärder som krävs för att förbättra renhållningen ser förvaltningen ett behov att bättre kartlägga och mäta hur nedskräpningen i parkerna förändras över tid.

Under delmålet om nedskräpningen i stadsmiljön anser förvaltningen att antingen behöver beskrivningen av stadsdelsförvaltningarnas arbete utvecklas eller så ska insatserna för trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna slås ihop.

Mål 2 - Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö förebyggs och hanteras säkert berör förvaltningen som arbetar utifrån stadsdelsnämndens mål om att verksamheter är giftfria. Förskolorna arbetar i linje med Stockholms stads kemikaliplan 2014-2019. Utifrån Kemikaliecentrums¹ kartläggningsverktyg har förskolorna och de öppna verksamheterna börjat inspektera förekomst av miljöfarliga inventarier och förbrukningsmaterial som finns i verksamheten.

---

¹ Stockholms stad har inrättat ett resurscentrum med specialkompetens inom kemi. Kemikaliecentrum har funnits sedan 2014 och ska hjälpa stadens invånare och verksamheter att tillsammans nå visionen om ett giftfritt Stockholm.

Verksamheterna har avlägsnat miljöfarliga inventarier och lämnat till återvinning. Inom parkverksamheten pågår ett arbete med att, med stöd från kemikaliecentrum, identifiera vilka insatser som är angelägna att genomföra för att göra lekplatserna så miljövänliga som möjligt. Det kan handla om att ta bort material som kan vara skadliga för människa och miljö, till exempel gamla däckgungor, samt att välja miljömärkta material till lekplatsutrustningen. Förvaltningen anser att avfallsplanen eventuellt bör ange ett delmål om denna typ av förebyggande arbete.

Mål 3 - Avfallshanteringen anpassas till människan är enligt förvaltningen angeläget för att öka incitamenten för stockholmarna att återvinna samt för att minska problemet med överfulla stationer. Enligt förvaltningen bör avfallssorteringen förbättras genom att lokala insamlings- och sorteringsstationer byggs ut, speciellt system för insamling av organiskt avfall. I detta arbete är det angeläget att insamlingsystemen anpassas till stadsmiljön och platsers natur- och kulturvärden, vilket också lyfts under avfallsplanens fjärde mål.

I linje med stadens framkomlighetsstrategi och miljöprogram anser förvaltningen att det är viktigt att service, såsom avfallshantering, utvecklas i takt med att Stockholms stad arbetar för minskat bilberoende. Förvaltningen anser att det är viktigt att platserna för avfallssortering samt de mobila miljöstationerna möter stockholmarnas behov när staden utvecklas samt att informationen om dessa verkligen går ut till hushållen.

När platser för avfallssortering och mobila miljöstationerna planeras är det angeläget att tillgängligheten till platserna beaktas så att de fungerar för till exempel personer med funktionsnedsättning. En betydelsefull service för de som har färdtjänst är möjligheten att få hjälp med att bli av med elektroniskt avfall och förvaltningen värnar om att denna tjänst finns kvar även i framtiden.

Mål 4 - Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering är en viktig förutsättning när Stockholm växer och förvaltningen vill framföra att det är angeläget att stadsdelsförvaltningarnas behov tas om hand vid planering av nya områden. Dels behöver förvaltningen etableringsplats för parkentreprenörerna men även källsortering och framtida omhändertagande av parkkompost kräver plats i stadsutvecklingen. I stadsutvecklingen förespråkar förvaltningen en ökad s.k. *områdesplanering*, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

1. Tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till avfallsplan är tydlig och att målen är relevanta. Endast vid delmålet 1.8 Nedskräpningen i stadsmiljön minskar, anges stadsdelsnämndernas ansvar: se till att park- och grönområdena i staden upplevs som rena, välskötta, trygga och tillgängliga och att en hög standard ska hållas i lekparkerna så att de är fria från nedskräpning.

Förvaltningen vill tillägga att stadsdelsnämnderna kan bidra till avfallsplanens mål i flera avseenden, t.ex. genom att minska uppkomsten av avfall, bidra till återbruk, öka sortering av förpackningar och tidningar, minimera matsvinn, sortera ut matavfall, öka kunskap om farligt avfall och sprida information om avfallsplanen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till Stockholm Vatten som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Reservation anfördes av Kristina Lutz m.fl. och ledamot Jessica Sjönell (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Gunnar Caperius (C) och Jonathan Lindgren (KD) som anmälde att om de hade tjänstgjort hade de anslutit sig till Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget till avfallsplan, och vill särskilt lyfta fram följande:

Förvaltningen anser att ett sätt att underlätta för människor att återvinna en större del av sitt avfall skulle vara att införa en insamling som baseras på material, inte bara förpackningar. Det borde alltså vara möjligt för enskilda att inte bara lämna in exempelvis syltburkar utan även dricksglas för återvinning. En eventuell kommunalisering av insamlingsansvaret, som regeringen har beslutat arbeta för, bör kunna ge förutsättningar för en sådan förbättring. Det är dock viktigt att ansvaret för återvinning av materialet fortsatt ligger kvar hos producenterna, såsom föreslagits.

Det är ofta skräpigt kring stadens återvinningsstationer, bland annat i Skarpnäcks stadsdelsområde. Detta kan delvis bero på att det är svårt för invånare att veta var de kan lämna vissa typer av avfall såsom batterier, plastprodukter och elavfall, och de lämnas därför ofta vid sidan av stationerna. Förvaltningen instämmer i att det behövs säkra och lättillgängliga system för insamling av farligt avfall, liksom för andra typer

av avfall.

De system som marknaden erbjuder idag täcker inte alla behov och i många bostadsområden är det ont om plats för insamling. Det är därför av stor vikt att avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering, såsom beskrivs i mål 4. Med anledning av de brister som idag finns gällande insamling av avfall bör de ansvariga parterna även överväga att genomföra innovationsupphandlingar för att finna nya lösningar.

I den nya planen tas frågan om marint skräp upp, men det är oklart om detta innefattar skräp på sjö- och havsbottnar eller endast längs stränder. Förvaltningen anser att det behöver klargöras vem som har ansvar för omhändertagande av skräp på sjö- och havsbottnar.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

1. Skärholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens remissvar.
2. Omedelbar justering.

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (S), Rebwar Hassan (MP) och Lorena Delgado (V), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 29 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen jobbar med olika åtgärder både för att minska nedskräpningen och hantera det skräp som ändå uppkommer i parker, grönområden och på lekplatser. Exempel på åtgärder är utökad tömning av skräpkorgar från en till två tömningar per vecka sedan maj 2016, projektet ”Walk 127” där föreningar får ersättning för att inom ett område rapportera bland annat nedskräpning, klotter, trasiga lampor med mera.

Vidare är projektet ”Lyft 127” nu inne på andra året, där förvaltningen lyfter diskussionen avseende nedskräpning och det positiva med att inte skräpa ned genom olika aktiviteter och i olika forum och samarbeten. Både med samverkanspartners och direkt med invånarna.

Förvaltningen ser även möjligheten att utveckla ett program för avfallshantering i offentliga rum och instämmer med viljeriktningen i avfallsplanen att sorteringen är en viktig aspekt att jobba vidare med.

Förvaltningen anser det viktigt att påpeka två aspekter gällande förslaget till ny avfallsplan:

- Skärholmen är den enda stadsdelsförvaltning som har parkskötseln i egen regi, vilket innebär att våra förutsättningar, möjligheter och begränsningar ser olika ut i jämförelse med andra förvaltningar angående skötseln av den offentliga miljön. För att försäkra att förslag till program eller åtgärder av

avfallshantering i offentliga rum sker efter dessa förutsättningar, behöver förvaltningen involveras närmare i att ta fram ett sådant program.

- Dumpning av hushållsavfall i offentlig miljö är ett problem som har ökat dramatiskt de senaste åren. Förvaltningen anser det viktigt att lägga särskild uppmärksamhet vid detta i förhållande till planens ambitioner om hanteringen av skräp i offentlig miljö. Åtgärdsförslag behöver analyseras för att försäkra att de inte i stället leder till mer nedskräpning på grund av ”krångligare” sophantering.

Det vore också önskvärt med ett förvaltningsöverskridande kommunikationsarbete i samband med implementeringen av sådana åtgärder.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till Stockholm Vatten som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Christoffer Järkeborn m.fl. (M) och Anne-Lie Elfván (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Fredrik Lindstål (C) och Leif Kroon (KD) som ställde sig bakom särskilt uttalande anfört av Christoffer Järkeborn m.fl. (M) och Anne-Lie Elfván (L).

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Södermalms stadsdelsförvaltning anser att denna avfallsplan är en värdefull och vägledande strategi för Stockholms stads arbete inom avfallsområdet och har inget att erinra mot förslaget.

Förvaltningen lämnar nedan också några synpunkter på uppdraget utifrån stadsdelsnämndens verksamhet.

Det finns en ambition att alla Södermalms verksamheter som kan sortera ut matavfall ska göra detta. Det finns dock en utmaning för vissa verksamheter att få till detta då förutsättningarna är dåliga. Många verksamheter ligger i bostadsrättsföreningar i äldre hus där verksamheten inte har någon rådighet i fastigheterna. Det råder olika praktiska problem vid försök att införa matavfallsinsamling, såsom platsbrist, tillgänglighetsproblem och hygieniska problem.

Det är viktigt att vid om- och nybyggnation planera in praktiska och fungerande system för matavfall och annan avfallshantering.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Torbjörn Erbe m.fl. (M), Jan Bressler (L) och Evy Kjellberg (C), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Camilla Sarfors (KD) som anslöt sig till särskilt uttalande anfört av Torbjörn Erbe m.fl. (M), Jan Bressler (L) och Evy Kjellberg (C).

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att avfallsplanen ger ett genomarbetat intryck med många bra åtgärder. Det är dock viktigt att Stockholm Vatten och övriga berörda delar av staden ges tillräckliga resurser för att arbeta med alla åtgärder. Förvaltningen kommenterar nedan några av målen. Text ur avfallsplanen markerad kursivt.

Delmål 1.2 Avfall förebyggs och en större andel produkter och material återanvänds.

Det är positivt att återanvändningen ökat de senaste åren genom stadens samarbete med olika insamlingsorganisationer vid återvinningscentralerna.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden: *Vid inköp och upphandling av varor, material och tjänster planera för att minska uppkomsten av avfall.* Detta uppdrag bör riktas till serviceförvaltningen, som genomför stadens ramavtalsupphandlingar och stödjer övriga förvaltningar vid andra upphandlingar.

Produkter och inventarier som inte längre används ska så långt det är möjligt återbrukas. Denna åtgärd är mycket viktig eftersom det inom stadens verksamheter kastas en hel del funktionsduglig utrustning vid verksamhetsförändringar och ombyggnader, och staden bör föregå med gott exempel. Förvaltningen ser fram emot lanseringen av det planerade verktyget för att underlätta återanvändning av inventarier i staden.

Delmål 1.3 Mer material sorteras ut för återvinning

I staden finns 250 återvinningsstationer för förpackningar och tidningar, men även

fastighetsnära insamling främst i allmännyttans fastigheter. Mängden tidningar minskar till följd av digitaliseringen, men mängden förpackningar ökar. Återvinningsstationerna är en ständigt återkommande fråga, framför allt för att de inte töms och städas ordentligt och medborgarna dumpar annat skräp där, men även för att en del anser att de ligger för långt bort eller för nära den egna bostaden. Förvaltningen beklagar att den föreslagna kommunaliseringen av insamlingen inte beslutats – eftersom det skulle ha blivit lättare för kommunen att ta ett helhetsgrepp över insamlingen av dessa fraktioner.

Det staden har större möjlighet att påverka är stödet till fastighetsägare att starta fastighetsnära källsortering. Det skulle troligen öka insamlingen och minska belastningen på återvinningsstationerna.

Projektet ”Sortera Mera!” drevs av Älvsjö stadsdelsnämnd tillsammans med nio andra stadsdelsnämnder under perioden 2005-2007. Syftet var att öka den fastighetsnära källsorteringen i staden genom stöd och information till fastighetsägare. Erfarenheter av projektet visade att det i processen krävs omfattande stöd och praktisk handledning till fastighetsägarna. Med utgångspunkt i dessa erfarenheter kan Stockholm Vatten utveckla sin information och sitt stöd till fastighetsägare som vill införa fastighetsnära källsortering, men som tvekar på grund av praktiska svårigheter.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden:

Alla stadens pentryn där det uppkommer förpackningar samt tidningar ska ha sorteringsmöjligheter för detta. Förvaltningen är positiv till denna åtgärd, men undrar varför just pentryn lyfts fram. Gäller det inte hela verksamheten?

Delmål 1.6 Minst 70 procent av matavfallet samlas in för rötning med biogasutvinning och näringsåterförsl.

Förvaltningen är mycket positiv till att ambitionsnivån inom detta område höjts så mycket och att Stockholm Vatten kan stödja verksamheterna i det arbetet. Åtgärder som berör stadsdelsnämnden: *Stadens verksamheter minimerar sitt matsvinn. Alla stadens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling.* Förvaltningen är positiv till matavfallssortering, i alla fastigheter där det går att genomföra.

Delmål 1.8 Nedskräpningen i stadsmiljön minskar.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden: *Se till att park- och grönområden i staden upplevs som rena, välskötta, trygga och tillgängliga. Hålla en hög standard i stadsdelarnas lekparkar så att de är fria från nedskräpning.* Förvaltningen arbetar kontinuerligt med detta, men då antalet parkbesökare ökar till följd av ökande befolkning kan det vara svårt att utifrån befintlig budget hålla den önskade nivån på städningen. Stadsdelsförvaltningen är därför beroende av de centrala informationskampanjer som genomförs för att minska nedskräpningen. Dessa bör

även omfatta dumpning av trädgårdsavfall och annat material på stadens mark, vilket kan kosta mycket för stadsdelsförvaltningen.

Delmål 2.1 Alla i staden vet vad som är farligt avfall och var det ska lämnas.

Förvaltningen anser att stadens informationskampanjer till allmänheten varit bra och begripliga, t.ex. att inget farligt avfall eller mediciner ska spolras ner i toaletten. Men det är inte så bra att Stockholm Vatten numera står som avsändare för informationen till medborgarna. Till exempel ”Vi tar hand om ditt farliga avfall – Stockholm Vatten”, som tidigare kommunicerats, kan ge fel associationer om vad man bör göra med sitt farliga avfall. Istället bör endast Stockholms stad stå som avsändare.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden: *Stadens verksamheter ska ha kontroll på vilket farligt avfall som uppstår och förvissa sig om att hantering, borttransport och omhändertagande sker på ett korrekt sätt.*

Se kommentar under delmål 2.2.

Delmål 2.2 Andelen farligt avfall och elavfall i soppåsen är mindre än 0,3 procent med nedåtgående trend.

Dessa fraktioner är naturligtvis viktigast att sortera ut. Här håller förvaltningen med om att hushållens möjligheter att lämna dessa avfallstyper behöver utvecklas. För bilburna finns möjligheten att lämna färgrester och annat farligt avfall på återvinningscentralerna, dit de kanske ändå har ärende emellanåt för att slänga grovavfall och trädgårdsavfall. Men hushåll som inte har tillgång till bil hänvisas främst till den mobila miljöstationen.

Älvsjö stationsplan trafikeras av den mobila miljöstationen fyra gånger per år, fredagar kl 20–20.45. Förvaltningen anser att den behöver komma oftare, och gärna på helger dagtid, eftersom en fredagskväll kanske inte passar så bra för många invånare, och en del känner sig otrygga att gå ut då. Den kan också stanna på ytterligare någon plats i Älvsjö stadsdelsområde, t.ex. i Solberga.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden:

Förbättrade möjligheter att lämna farligt avfall för verksamheter med små mängder.

Det är positivt om småföretagare samt stadens egna verksamheter, som idag inte får lämna farligt avfall på stadens anläggningar, utan är hänvisade till mycket dyra transportörer, kan ges förbättrade möjligheter att till en rimlig kostnad lämna sitt farliga avfall.

Delmål 4.3 Mark i staden ska kunna användas för avfallsrelaterad verksamhet

Det är viktigt att planen lyfter fram behovet av mark för avfallshandling och snöupplag, och att den frågan ska tas upp tidigt i planeringen av ny bebyggelse. Vid

exploateringar kan återvinningsstationer och andra kommunaltekniska ytor tas bort, utan att det planeras för ersättningsplatser. Det blir istället ett problem för stadsdelsförvaltningen och trafikkontoret att lösa, då det ofta handlar om placeringar på park- eller gatumark.

Åtgärder som berör stadsdelsnämnden:

Staden kan i samverkan arbeta för att ytor kan få en multifunktionell användning.

Exploateringskontoret och byggherren bör få ett ansvar även för de kommunaltekniska ytorna vid exploateringar.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 oktober 2016 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att de mål och delmål som presenteras är förenliga med kommunfullmäktiges inriktningsmål om *Ett klimatsmart Stockholm* samt övriga miljömål som finns i stadens styrdokument. Samverkan inom staden samt mellan berörda myndigheter och kommuner, är enligt förvaltningen viktig för att på ett effektivt sätt kunna uppnå miljömålen. Övergripande i planen anser förvaltningen att beskrivningarna av berörda aktörer i vissa fall bör förtydligas, till exempel behöver aktören stadsdelar benämnas stadsdelsförvaltningar alternativt stadsdelsnämnder.

Mål 1 - Avfall från boende och verksamma i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt berör förvaltningen och flera delmål behöver förvaltningen arbeta med, vilket också redan sker idag.

En del av mål 1 handlar om att informera invånare och verksamma inom staden om till exempel hur man kan minska avfallsmängden. Stockholm Vattens information till skolelever lyfts som en särskild insats och förvaltningen anser att utbildningsinsatser även behöver göras för stadens anställda så att förvaltningarna får stöd i att arbeta med frågan inom sina verksamheter.

Enligt delmål 1.2 i avfallsplanen har staden ett ansvar att gå före och visa vägen för att avfallen minskar och återanvändningen ökar. Enligt förvaltningen är barnen viktiga att ha med i ett förändringsarbete kring hållbara vanor. På någon av förskolorna i Norra Djurgårdsstaden avser förvaltningen att försöka samverka med hemmen och föräldrarna angående frågan om återanvändning. Förvaltningen planerar att där prova ett så kallat "TAGE-skåp", som är ett återanvändningsskåp

där familjer kan byta barnkläder med varandra.

Delmålet om att öka utsortering av matavfall berör förvaltningens verksamheter och i vissa förskolor till exempel skulle ombyggnationer krävas för att möjliggöra avhämtning av matavfall. Förvaltningen anser att det i planeringen av nya verksamhetslokaler behöver ges förutsättningar för hantering av avfall till exempel genom matavfallskärl, avfallskvarn och miljörum. Enligt remissen avser Stockholm Vatten att utbilda stadens storkök och skolkök om vikten av att undvika matsvinn och hur man tar hand om det på bästa sätt. Förvaltningen vill poängtera att denna åtgärd även bör riktas till förskoleköken samt övriga kök inom stadsdelsnämndens verksamheter, till exempel äldreomsorgen.

Delmål 1.8 handlar om att nedskräpningen i stadsmiljön ska minska. I remissen beskrivs detaljerat vad trafikkontoret kommer att göra för att arbeta med frågan medan stadsdelsförvaltningarnas insatser beskrivs mycket kortfattat. Enligt förvaltningen är det flera av trafikkontorets åtgärds punkter som även stadsdelsförvaltningarna arbetar med, till exempel källsortering i parker, användning av klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen och kommunikation kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning.

Parkmiljöavdelningen norra innerstaden vann Stockholms stads pingvinpris och utsågs till månadens klimatsmarta exempel i maj 2016 för sitt initiativ att införa solenergidrivna papperskorgar i parkerna. För att minska nedskräpningen och öka det gemensamma ansvaret för våra parker och grönområden, har förvaltningen genomfört kampanjer mot nedskräpning. För att få ett underlag till vilka åtgärder som krävs för att förbättra renhållningen ser förvaltningen ett behov att bättre kartlägga och mäta hur nedskräpningen i parkerna förändras över tid.

Förskoleverksamheten arbetar också förbyggande mot nedskräpning utifrån läroplanens mål om varsamt och ekologiskt förhållningssätt till naturen. Till exempel deltar förskolorna i skräpplockardagarna för att skapa beteenden i önskad riktning. En del förskolor inom Östermalms stadsdelsområde arbetar enligt modellen Grön Flagg, som administreras av Håll Sverige Rent, vilket innebär att de arbetar väldigt medvetet kring nedskräpningsfrågor och andra stadsdelsförvaltningarnas arbete utvecklas eller så ska insatserna för trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna slås ihop.

Mål 2 - Avfall som kan vara skadligt för människa eller miljö förebyggs och hanteras säkert berör förvaltningen som arbetar utifrån stadsdelsnämndens mål om att verksamheter är giftfria. Förskolorna arbetar i linje med Stockholms stads kemikaliplan 2014-2019 och uppdraget om en kemikaliesmart förskola. Inom parkverksamheten pågår ett arbete med att, med stöd från Kemikaliecentrum1, identifiera vilka insatser som är angelägna att genomföra för att göra lekplatserna så miljövänliga som möjligt. Det kan handla om att ta bort material som kan vara skadliga för människa och miljö, till exempel gamla däckgungor, samt att välja miljömärkta material till lekplatsutrustningen. Förvaltningen anser att avfallsplanen

eventuellt bör ange ett delmål om denna typ av förebyggande arbete.

Mål 3 - Avfallshanteringen anpassas till människan är enligt förvaltningen angeläget för att öka incitamenten för stockholmarna att återvinna samt för att minska problemet med överfulla stationer. Enligt förvaltningen bör avfallssorteringen förbättras genom att lokala insamlings- och sorteringsstationer byggs ut, speciellt system för insamling av organiskt avfall. I detta arbete är det angeläget att insamlingssystemen anpassas till stadsmiljön och platsers natur- och kulturvärden, vilket också lyfts under avfallsplanens fjärde mål. I linje med stadens framkomlighetsstrategi och miljöprogram anser förvaltningen att det är viktigt att service, såsom avfallshandtering, utvecklas i takt med att Stockholms stad arbetar för minskat bilberoende.

Förvaltningen anser att det är viktigt att platserna för avfallssortering och mobila miljöstationer möter stockholmarnas behov när staden utvecklas samt att informationen om dessa verkligen går ut till hushållen. När platser för avfallssortering och mobila miljöstationerna planeras är det angeläget att tillgängligheten till platserna beaktas så att de fungerar för till exempel personer med funktionsnedsättning. En betydelsefull service för de som har färdtjänst är möjligheten att få hjälp med att bli av med elektroniskt avfall och förvaltningen värnar om att denna tjänst finns kvar även i framtiden.

Mål 4 - Avfallshandtering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering är en viktig förutsättning när Stockholm växer och förvaltningen vill framföra att det är angeläget att stadsdelsförvaltningarnas behov tas om hand vid planering av nya områden. Dels behöver förvaltningen etableringsplats för parkentreprenörerna men även källsortering och framtida omhändertagande av parkkompost kräver plats i stadsutvecklingen. I stadsutvecklingen förespråkar förvaltningen en ökad s.k. områdesplanering, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.

AB Familjebostäder

AB Familjebostäders yttrande daterat den 26 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

AB Familjebostäder finner de visioner, ambitioner och målsättningar som uttrycks i förslaget till avfallsplan bra och väl avvägda och är därför positiva till avfallsplanen.

AB Stockholmshem

AB Stockholmshems yttrande daterat den 31 oktober 2016 har i huvudsak

följande lydelse.

Stockholmskem tycker att det är angeläget att möjligheten till optisk sopsortering av matavfall finns kvar och utvecklas även i ytterstaden. Detta då en stor andel av bolagets matavfallsinsamling redan bygger på denna typ av infrastruktur. Bolagets äldre sopsugar har inte utrymme för särskild insamling av matavfall och tillgängligheten för hämtning av matavfall är begränsad i många av bolagets bostadsområden. Att utöka avfallstransporterna, vilket separerat hämtning av matavfall skulle innebära, kan knappast heller betraktas som miljövänligt.

Vad gäller frågan om huvudmannaskap för sopsugar föreslås att staden ska ha huvudmannaskapet i nya stadsdelar. Stockholmskem ställer sig försiktigt positivt till detta förslag då det ofta är ett bekymmer att besätta de lokala styrelserna. En fördel med de lokala samfälligheterna är att de ständigt arbetar för att pressa kostnaderna. Det är givetvis viktigt att ett centraliserat huvudmannaskap månar lika mycket om detta. Även befintliga samfälligheter med sopsugar skulle då kunna omfattas av ett kommunalt huvudmannaskap, om de önskar detta.

Stockholmskem är däremot tveksamt till förslaget om att centralisera huvudmannaskapet för grovsopshanteringen. Grovsopshanteringen är en viktig fråga för kundnöjdheten och kräver i vissa delar lokalkännedom och bygger på ett nära samarbete mellan berörda fastighetsägare och utförarna. Skulle huvudmannaskapet centraliseras så är det viktigt att individuella lösningar enkelt kan hanteras och administreras av fastighetsägarna.

AB Svenska Bostäder

AB Svenska Bostäders yttrande daterat den 18 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

AB Svenska Bostäder (nedan kallat ”bolaget”) anser att det är olyckligt att avfallsplanen inte tydligare kopplar till stadens miljöprogram och de delmål som återfinns under målområdet resurseffektiva kretslopp. Istället beskrivs fyra andra målformuleringar och till dessa kopplas ytterligare 12 delmål.

Under respektive delmål finns ett antal aktiviteter specificerade, de är uppdelade enligt ”Vad kommer Stockholm vatten att göra” och ”Exempel på vad andra aktörer kan göra”. Det är bra att det framgår vad Stockholm Vatten har för avsikt att göra, det blir dock mycket otydligt vilken aktör som ska göra vad i övrigt.

Det är önskvärt att avfallsplanen är en handlingsplan med tydliga aktiviteter och ansvar för att nå de mål som miljöprogrammet lagt fast för staden. Stadens kemikalieplan för 2014-2019 är ett gott exempel på en tydlig handlingsplan som dessutom sammanställer alla åtgärder med tydligt utpekat ansvar i en enkel översikt (bilaga 2 till planen). Det är viktigt att planen tydliggör vilken aktör som är ansvarig för respektive aktivitet.

Bolaget noterar att det förekommer olika uppgifter om hur mycket matavfall som samlades in under 2014 i materialet, i avsnittet ”Djupdykning i några områden” framgår att 14 495 ton samlades in. I bilaga 8, MKB för avfallsplan, anges samma

fraktion till 9 100 ton för samma år.

Övriga synpunkter kopplat till några av planens delmål redovisas nedan.

1.1 Stadens invånare och verksamhetsutövare känner till hur de kan minska sin avfallsmängd

I samband med Stockholm Vattens informationskampanjer kan bolagens kanaler användas för att nå ut till alla målgrupper. Ett nätverk för bolagens kommunikatörer vore önskvärt för att få ut informationen på ett effektivt sätt.

1.2 Avfall förebyggs och en större andel produkter och material återanvänds

Det är önskvärt att ytterligare tydliggöra konkreta aktiviteter för att främja denna utveckling, t.ex. att staden arbetar fram en lösning för återbruk av möbler i stadens verksamheter

1.3 Mer material sorteras ut för återvinning

Detta område handlar om att tillhandahålla funktionella system men också om att ändra människors beteende till att sortera mera. Även här skulle ett kommunikationsnätverk kunna bidra till att få ut information, motivera miljönyttan och återkoppla resultatet av Stockholmsinsamling.

1.4 Förebyggande, återanvändning och materialåtervinning av bygg- och rivningsavfall ökar

Ytterligare ett förslag till konkret åtgärd med potential att öka återbruket av byggvaror är att stadens bolag och verksamheter ska ställa krav på återbruksinventering innan rivning och ombyggnation. Exempel på byggvaror som kan vara lämpliga att återanvända är belysningsarmaturer, dörrar, glasväggar, beslag, handfat och toaletter. Det finns aktörer på marknaden som tillhandahåller denna tjänst.

1.5 Mängden textil i hushållsavfallet minskar

Bolaget upplåter plats till insamlingskärl för textilier på drygt 40 platser i beståndet. Under 2015 samlades totalt 166 ton textilier och skor in i dessa insamlingskärl. Bolaget konstaterar att det är relativt enkelt att tillhandahålla textilinsamling på flera platser och att det finns bra aktörer att samarbeta med.

1.6 Minst 70 % av matavfallet samlas in för rötning med biogasutvinning och näringsåterförsl

För att nå stadens mål för matavfallsinsamling anser Bolaget att det är avgörande att systemet som införs är enkelt och rent för hyresgästerna och funktionellt i fastighetsdriften. Den bruna papperspåsen som för närvarande används till separat insamling riskerar att läcka och gå sönder i lägenheten, hissen eller trapphuset på väg ut till insamlingskärl.

På Avfall Sveriges tema dag för matavfall i januari 2016 framgick att en vanlig felkälla i separat matavfallsinsamling i flerbostadshus är att det sitter en platspåse

runt papperspåsen som används till att samla in matavfall. Hyresgästen har alltså gjort allting rätt när det gäller att sortera matavfallet i lägenheten, men för att undvika att påsen går sönder eller läcker lägger de den i en plastpåse som sedan även den slängs i matavfallsinsamlingen och förstör/försämrar fraktionen.

Bolaget anser att det är angeläget att en bättre påse tas fram för separat insamling, det är också önskvärt att samma påse används till både separat insamling och optisk sortering. Bolaget har drygt 25 000 lägenheter, matavfallspåsar till dessa planerar vi att tillhandahålla i våra drygt 300 miljöstugor/källsorteringsrum. Att hålla ordning på att rätt påse används till rätt insamlingssystem kommer att bli krångligt för såväl drift som hyresgäster. Det försvårar också kommunikationen till hyresgästerna. Bolaget har tidigare framfört önskemål om att få använda gröna påsen även i den separata insamlingen men fått nej på det från matavfallsgruppen på Stockholm Vatten.

3 Avfallshantering anpassas till människan

Bolaget efterlyser en dialog om hur matavfallsinsamlingen kan implementeras för att fungera för hyresgästen och fastighetsägaren.

3.1 Information och återkoppling är centrala för en väl fungerande avfallshantering

Bolaget instämmer i att det är mycket viktigt att förmedla tillförlitlig statistik till våra hyresgäster för återkoppling till de insatser som de gör.

3.2 Systemen för avfallshantering är enkla, har god tillgänglighet och är trygga att använda

Det är svårt att få plats med grovsopshantering i vissa fastigheter, framför allt i innerstaden. Bolaget tillhandahåller grovsoprum i den utsträckning det är möjligt.

3.3 Systemen för avfallshantering erbjuder en god arbetsmiljö

På de adresser, främst i innerstaden, där hämtförhållande tre råder måste staden samordna olika instanser (ex Stadsmuseet, Arbetsmiljöverket och Stockholm Vatten och avfall) för en tydlig samsyn. Någon form av dispens bör utarbetas. Det finns K-märkta hus med smala dörrar, gångar och takhöjder som inte får vidgöras men som inte heller har en godkänd arbetsmiljö och fastighetsägaren kan trots det inte agera.

4.2 Vid förtätning övervägs helhetslösningar för avfallshantering som täcker in både ny och befintlig bebyggelse

Bolaget ser mycket positivt på möjligheten att skapa ett tematiskt tillägg till översiktsplanen för planeringen av avfallshantering. Bolaget anser att avfallshantering ofta förbises i planprocessen. Genom att titta på avfallsfrågorna tidigt och reservera mark i detaljplanen kan bättre, gärna områdesgemensamma, lösningar skapas.

4.3 Mark i staden ska kunna användas för avfallsrelaterad verksamhet

Att stadens mark ska kunna användas till avfallshantering i större utsträckning välkomnas. För att bolaget ska kunna välja maskinella lösningar i de fall där bolaget

saknar egen mark är det helt avgörande att staden avvarar, ofta mindre, ytor mark. Utan att arrendekostnad tas ut.

4.4 Hänsyn tas till den omgivande miljön vid insamling och hämtning av avfall

Bolaget anser att det är viktigt att framöver arbeta med fordon som bullrar mindre då hämtning av avfall kan komma att behöva ske på tider för vila eller när människor sover.

4.5 Nya tekniklösningar prövas och utvecklingen av system för insamling och behandling fortsätter

Bolaget deltar gärna i att testa nya tekniklösningar – t.ex. en förbättrad matavfallspåse.

Skolfastigheter i Stockholm AB

Skolfastigheter i Stockholm AB:s yttrande daterat den 6 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

SISAB har tagit del av underlaget och ser positivt på den nya avfallsplanen och önskar med anledning härav framföra följande. SISAB äger och förvaltar merparten av Stockholms förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. SISAB:s nyckelpartners vad gällande avfallshanteringen är kunderna/hyresgästerna, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnder d.v.s. skolor och förskolor.

Ansvarområdena är reglerade i ”Ramavtal för utbildningslokaler” som finns på www.sisab.se. Avfallshanteringen är hyresgästens ansvar. SISAB bygger och anpassar avfallsyttrymmen och installerar maskinell utrustning som t.ex. avfallskvarnar enbart efter beställning från hyresgästen. SISAB anser därför att remissen även borde ha sänts till utbildningsförvaltningen för synpunkter.

SISAB har, som stöd i dialogen med kunderna/hyresgästen, en egen s.k. referens ”Avfallshantering” där vi ger goda råd för en bra och effektiv avfallshantering. Byggavfall – staden har ansvar som verksamhetsutövare och markägare.

Så som det anges på sid. 28 så är avfallshanteringen beroende av ytor som kan användas för bl.a. återvinningsstationer. Det är viktigt att det även gäller tillfälliga upplåtelser för byggavfallhantering. Ofta råder platsbrist vid en byggarbetsplats vilket gör att det blir färre avfallsfraktioner, t.ex. att plast, trä och wellpapp läggs i containern för ”brännbart”. Om det ska vara möjligt att materialåtervinna mer kan kommunen tillfälligt behöva upplåta gatumark intill den aktuella fastigheten.

SISAB hänvisar i sina entreprenadavtal till Sveriges Byggindustriers riktlinjer för resurs- och avfallshantering vid byggande och rivning, och vi har som mål att minst 90 % av avfallet från rivning och produktion ska återvinnas vid nyproduktion och 85 % vid ombyggnad.

Stockholm Business Region AB

Stockholm Business Region AB:s yttrande daterat den 6 december 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Business Region anser att framlagt förslag till ny avfallsplan ligger i linje med stadens vision för år 2040. Bolaget har valt att kommentera de delar som rör näringslivet samt de uppdrag som Stockholm Business Region har inom avfallsområdet. Delar av bolagets remissvar träffar således inte avfallsplanen specifikt, utan bör ses som inspel från bolaget utifrån näringslivets behov och möjligheten att förverkliga planen.

Stockholms hållbara avfallshantering står modell för smarta städer globalt och är av stor betydelse för stadens varumärkesbyggande och företagens exportmöjligheter. Avfallsindustrin är ett viktigt tillväxt- och exportområde med stark bäring på andra infrastrukturområden inom integrerad stadsutveckling.

Stockholm Business Region anser att det är en bra ambition att mängden restavfall ska minska och att uttaget av organiskt avfall ska öka mellan 2015 och 2020. Enligt planen ska insamling av matavfall ha fyrdubblats mellan 2015 och 2020 till 70 %. Det är en mycket bra ansats som stödjer hållbara konsumtionsmönster och utvecklingen av teknik för omhändertagande. Det är därför viktigt att investeringen i optisk sortering av matavfall, planerad för Högdalen, genomförs. Stadens verksamheter och privata fastighetsägare behöver skynda på utvecklingen av insamling av organiskt avfall. Sorteringen vid källan bör möjliggöras och stimuleras.

Bolaget ser positivt på att Stockholm Vatten fått i uppdrag att utreda huvudmanfrågan avseende sopsugsanläggningar samt större system med kvarn till tank för matavfallsinsamling. Ur ett näringslivsperspektiv ser bolaget att ett kommunalt ägande ger en tydlighet och långsiktighet för dessa tunga investeringar.

Under avsnittet ”kommunikation och medveten konsumtion” anser bolaget att det saknas kommunikation med stadens egna verksamheter och det lokala näringslivet. Det är en viktig del i genomförandet av avfallsplanens ambitiösa mål.

Bolaget anser att en större öppenhet för dialog om utvecklingsprojekt inom avfall och vatten är av stort värde för miljöteknikföretag, relaterade branschföreningar och forskningsinstitut. Stockholms attraktionskraft för investeringar inom detta teknikområde och rekrytering av specialiserade kongresser och vetenskapliga konferenser påverkas av hur staden agerar i frågan.

Utifrån Stockholm Business Regions samarbete med stadens nämnder och bolag avseende utvecklingen av Högdalen till ett miljöteknikcentrum anser bolaget att Högdalen bör få en tydligare roll för att kunna marknadsföra internationellt relevanta lösningar. För att nå dit behövs en uppgradering av hela området samt en öppen testbädd i samverkan med Stockholm Vatten och de ledande avfallsbolagen. Stockholm Business Regions dotterbolag Invest Stockholm kan i detta arbete vara en aktiv aktör och understödja med sitt klusterarbete.

Stockholms Hamn AB

Stockholms Hamn AB:s yttrande daterat den 28 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Mål 1.6 Minst 70 procent av matavfallet samlas in för rötning med

biogasutvinning och näringsåterförsl.

Hamnen tycker det är positivt med en höjd ambition för matavfallsinsamling. Hamnen förutsätter att detta innebär att insamling av matavfall från alla typer av verksamheter kommer att möjliggöras (se även synpunkt nedan på Bilaga 1), samt att Staden ser till att det finns kapacitet att ta emot de ökade mängderna matavfall.

Mål 1.9 Uppkomsten av marint skräp minskar

- Hamnen tycker det är positivt att marin nedskräpning får ett eget mål. Uppfyllelse av målet och åtgärder för att nå målet har en direkt koppling till Mål 1.8. Nedskräpningen i stadsmiljön minskar. Denna koppling borde framgå av avfallsplanen.
- Punkterna under Vad kommer Stockholms stad att göra behöver förtydligas. Vilka aktörer avses för respektive punkt?
- Uppföljning och nyckeltal Mängd avfall som städas upp på stränder och i stadens vattenområden: Analys av utfallet kan bli svår, beror uppgång/nedgång på om städningen är bättre/sämre eller på om den faktiska mängden avfall har förändrats?

Mål 4.3 Mark i staden ska kunna användas för avfallsrelaterad verksamhet

Hamnen noterar ny punkt om att ”se över möjligheter att kunna tippa snö på andra platser än i vattnet”. Då ingen ansvarig aktör utpekats vill Hamnen framhålla att frågan om alternativa platser främst är en fråga för Trafikkontoret och dess behov av kvittblivning av snö. Hamnen har själv relativt små mängder och har länge arbetat med olika alternativ för att minimera sitt eget behov av tippning i vatten.

Hamnen deltar också i ett forskningsprojekt för att utreda vilka egenskaper snö har och dess ev. påverkan på vatten. Det krävs utrymme för att kunna hantera fartygens avfall på kajerna i innerstaden. Fler mottagningsstationer och möjlighet att lämna fler fraktioner behövs, men det är ont om plats **och allmänheten**/närliggande verksamheter klagat ofta på placering av avfallskärl. Vid planering bör hänsyn tas till att det måste finnas tillräckligt med utrymme för en god avfallshantering.

Bilaga 1

Avfall som staden ansvarar för

I texten står att Hamnen ”ansvarar för det avfall som uppkommer inom stadens hamnområden”. Hamnen ansvarar endast för att ha mottagningsstationer för fartygsgenererat avfall och det är kommunens skyldighet att ombesörja borttransport från hamnområdena. Avfall som uppkommer från Hamnens hyresgäster (många av Hamnens byggnader ligger inom hamnområde) ska behandlas på samma sätt som andra fastighetsägare/hyresgäster i Staden.

I nuläget har Hamnen i sina hyresavtal kommit överens med hyresgästerna om att de själva svarar för att hantera sitt avfall och de har oftast egna avtal med avfallsentreprenör. Det skulle vara önskvärt med en tydligare skriftlig ansvarsfördelning mellan Stockholm vatten och Hamnen avseende allt avfall som genereras av Hamnens kunder oavsett om de är sjöfartskunder eller hyresgäster.

Matavfall från verksamheter

Hamnen anser att Stockholm Vatten och Hamnen gemensamt bör arbeta för en ökad matavfallsinsamling från fartyg (utom de som kommer från tredje land). Diskussioner har förts mellan bolagen men frågan skulle även kunna lyftas fram i avfallsplanen för att sätta fokus på denna. Då många av fartygen inte har möjlighet att idag separera matavfall och det inte heller finns kapacitet för att ta emot deras matavfall kräver frågan ett långsiktigt och gemensamt arbete för en ändrad hantering.

Fartygsgenererat avfall

Hamnen anser att texten under ”Fartygsgenererat avfall” ger en bra beskrivning och har inga ytterligare synpunkter att framföra på denna text.

Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO Stockholms stad

Handikappföreningarnas samarbetsorgan i Stockholms stad, HSO Stockholms stads yttrande daterat den 18 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Miljön berör alla, nu och för framtiden. Det är av största vikt att staden på olika sätt bidrar till god miljö och hållbar utveckling. Dokumentet lyfter fram en rad angelägna frågeställningar och sakområden.

HSO efterfrågar ett funktionshinderperspektiv. I ärendet anförs att ”det ska vara lätt att göra rätt. Avfallslämning och källsortering ska vara tillgänglig för alla invånare oavsett särskilda behov”.

Rapporten går inte närmare in på vad dessa särskilda behov skulle innebära. HSO efterfrågar en djupare analys av hur stadens avfallshantering ska göras tillgänglig för personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Det kan handla om synliga sådana, som nedsatt rörelseförmåga, nedsatt syn och liknande, men även för personer med exempelvis kognitiva svårigheter.

Stockholm är en storstad med blandad bebyggelse. Många hus är äldre. Inom respektive fastighet är det ägaren/hyresvärden som har ansvar för avfallshanteringen. I gamla hus kan det av praktiska skäl vara svårt att göra avfallskärl och liknande tillgängligt för alla. HSO anser att staden på olika sätt ska uppmana fastighetsägare att vidta så långt gående anpassningar som är rimligt. Det ligger i allas intresse att samtliga medborgare kan hantera avfall på ett smidigt sätt, utifrån sina personliga förutsättningar. Det innebär att överbrygga fysiska hinder (exempelvis trösklar, dörröppningar och höjd på avfallskärl) men även sådant som tydlig information om hur sortering med mera skall gå till.

I många fastigheter fanns tidigare sopnedkast i trapphusen, vilka var förhållandevis tillgängliga för de flesta personer. Dessa är nu på många håll borttagna eller under avveckling.

I rapporten betonas att man vid all ny- och ombyggnation särskilt skall beakta avfallsfrågorna redan på planeringsstadiet. HSO har noterat flera konkreta exempel på

att detta i dagsläget inte fungerar. I ett flertal nybyggda fastigheter är avfallshanteringen inte tillgänglig för personer med nedsatt rörelseförmåga. Det förekommer tunga ståldörrar utan automatisk öppningsmekanism, nivåskillnader, trösklar samt höga sopcontainers. Detta gör det i praktiken omöjligt för många att nyttja återvinningsrummen. Informationen om vilken typ av avfall som skall läggas i vilket kärl är otydlig eller otillräcklig. Detta försvårar för de boende i allmänhet, och i än högre grad för den som har någon form av kognitiv svårighet/funktionsnedsättning.

I Stockholm finns en rad olika upplåtelseformer för boende; ägande/egnahem, bostadsrätter, kooperativ, privata och kommunala hyresrätter m m. Många personer med behov av anpassat boende har sitt hem i fastigheter som ägs och förvaltas av kommunen och dess egna bostadsbolag, ”allmännyttan”. HSO anser att stadens egna bostadsbolag skall ta ett särskilt ansvar och föregå med gott exempel då det gäller att tillhandahålla avfallshantering som är tillgänglig för alla.

I vissa delar av staden, i synnerhet områden som präglas av äldre bebyggelse, finns utomhus placerade återvinningskärl. De är skrymmande och tar upp mark (t ex trottoarer eller gatuutrymme) som försvårar framkomligheten, inte minst för personer med nedsatt rörelseförmåga. För den som har dålig syn kan de utgöra en direkt fara. Kärlen är ofta höga och det kan vara svårt eller helt omöjligt för en person i rullstol, som är fysiskt svag eller har andra rörelsesvårigheter att nå upp till öppningen.

Utomhuskärlen är misspyrdande och ohygieniska. Många utnyttjar dem som allmänna sopkärl istället för källsortering. HSO anser att det borde finnas ett bättre sätt att lösa avfallshanteringen i dessa områden, exempelvis genom att låta uppföra ”miljöstugor” med god tillgänglighet och flexibilitet. Dessa kan vara permanenta eller mer eller mindre tillfälliga.

På många håll i staden finns särskilda behållare för återvinning av textilier med mera. Många är uppsatta av olika biståndsorganisationer. Öppningen sitter högt och utgör en ”sluss” för att personer inte ska lockas att plocka upp saker ur behållarna istället för att skänka till rätt ändamål. Denna konstruktion är direkt olämplig för den som har nedsatt kraft och/eller rörelseförmåga. Det är angeläget att samtliga medborgare har praktiska möjligheter att lämna kläder, skor och liknande till bistånd och återbruk istället för att de går till avfall.

I rapporten lyfter man fram personer som inte har bil. Det skall vara enkelt att hantera sitt avfall oavsett om man har tillgång till bil för sina transporter eller ej. HSO vill även här lyfta fram personer med funktionsnedsättning. Många har ett s k individanpassat fordon. Då behövs ofta extra utrymme. Det är viktigt att staden beaktar detta då man planerar och uppför miljöstationer.

HSO noterar med tillfredsställelse att staden avser att utreda och prova nya och alternativa lösningar för hantering av avfall respektive återvinningsbara material. Utveckling av ny teknik och olika arbetssätt är angelägna på detta viktiga område.

Slutligen vill HSO betona att staden på olika sätt bör kunna erbjuda personer med olika typer av funktionsnedsättning praktisk hjälp med avfallshanteringen. Ökade möjligheter att få sina sopor och grovavfall hämtade vid bostaden kan vara ett exempel. Detta förekommer dag, men i mycket begränsad omfattning.

Full tillgänglighet och delaktighet är ett av målen i stadens eget budgetdokument. Miljö och hållbar utveckling är en av de frågor som särskilt lyfts fram i stadens politiska och administrativa arbete.

HSO anser att funktionshinderperspektivet måste lyftas fram och särskilt beaktas i detta angelägna ärende. Staden bör aktivt arbeta med ett systematiskt tillgänglighetsarbete inom miljö och hälsoskydd, inte minst vad avser avfallshanteringen.

Håll Sverige Rent

Håll Sverige Rents yttrande daterat den 31 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

1.8 Nedskräpningen i stadsmiljön minskar

Här skulle vi vilja se en tydlig målsättning – hur mycket ska den minska? Vad är utgångsvärdet och vad är målet? Exempel på formulering: ”Nedskräpningen i stadsmiljön har 2020 minskat med 25 % jämfört med 2016 års nivåer.”

Under ”Beskrivning” skulle vi önska att ni skriver att ni utöver medborgarnas attityder även avser förändra deras beteenden. Bra att ni betonar synlighet – syns man inte så finns man inte!

Under ”Aktörer” vill vi på Håll Sverige Rent självklart vara med som en samarbetspart! Vi ser gärna att vi har årliga aktiviteter tillsammans för att nå ut och förändra attityder och beteenden utöver vårens Vi Håller Rent-kampanj.

Listan över aktiviteter är fyllig och bra! Skräpplockardagarna har bytt namn till Vi Håller Rent, så ni skulle kunna ändra punkten om kampanjen till: ”Årligen anordna kampanjen Vi Håller Rent tillsammans med Håll Sverige Rent.”

Som sagt – bra och många aktiviteter - bra också att ni inkluderar avfallshantering och källsortering på offentlig plats!

1.9 Uppkomsten av marint skräp minskar

Fantastiskt kul och bra att ni har med marint skräp som en egen rubrik – det är ett hett ämne och påverkar såväl människor som djur och miljö.

I första stycket under ”Beskrivning” skulle vi önska att ni förutom att förändra medborgarnas attityder även lägger in att ”förändra beteenden” då attityder och beteenden inte alltid går hand i hand.

Under ”Vad kommer Stockholms stad att göra” önskar vi att ni utvidgar första punkten till att lyda: ”Inventera riskområden där skräp från land riskerar att hamna i havet **och vidta åtgärder för att förhindra att så sker.**”

Under ”Uppföljning och nyckeltal” skulle vi vilja se ett förtydligande av vilka skräpmätningar som avses. Är det mätningar på land? Det finns vedertagna metoder för att mäta marin nedskräpning, och även få mer information om skräpet för att kunna identifiera och komma tillrätta med källan.

Kommunförbundet Stockholms län

Kommunförbundet Stockholms läns yttrande daterat den 27 oktober 2016

har i huvudsak följande lydelse.

Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) anser att förslaget till ny avfallsplan för Stockholm 2017-2020 är ambitiöst och väl genomarbetat. KSL yttrar sig inte i detalj över enskilda medlemmars val av åtgärder, vilket innebär att KSL inte heller har några synpunkter på Stockholm Vattens målsättningar eller operativa genomförande av strategin.

KSL vill i sammanhanget nämna det uppdrag förbundet har att ta fram vägledande principer för ett interkommunalt utbyte av avfall inom ramen för återvinningscentralverksamhet. Det vill säga hur regionen ska förhålla sig till olika typer av inpasseringssystem och hur dessa kan utformas vid återvinningscentraler samt hur kommunerna ska hantera kostnader avseende detta. Stockholms stad är en viktig part i detta arbete och i ett framtida genomförande.

SRV Återvinning

SRV Återvinnings yttrande daterat den 28 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Sid 4 Grovavfall

Med ett eventuellt kvittningssystem mellan kommuner i regionen kommer troligen stadens grovavfallsmängder att minska.

Här vore det intressant att tillsammans med samtliga kommuner i regionen att utreda en gemensam ÅVC-infrastruktur där kostnaden sedan fördelas baserat på t.ex. antal hushåll i varje kommun.

Sid 5 Sorteringsanläggning, förbehandling och rötning

För att lyckas nå upp till stadens mål att samla in 70 procent av det tillgängliga matavfallet till år 2020 planerar Stockholm Vatten att bygga en sorteringsanläggning för utsortering av matavfall från de hushåll i staden där separat insamling av matavfall av olika skäl inte är möjligt. Till största delen gäller detta från flerbostadshus i innerstaden. Anläggningen planeras ligga i anslutning till Fortums kraftvärmeverk i Högdalen. Under 2016 pågår förprojektering av anläggningen och där utreds även möjligheten att sortera ut förpackningsfraktioner av plast, papper och metall samt tidningar. [...] För stadens matavfall görs en inventering av regionens befintliga och planerade kapacitet för förbehandling och rötning.

Här vore det intressant att gemensamt utreda denna fråga för att ur ett regionalt perspektiv optimera olika typer av anläggningar för att minska risken för eventuell överetablering av en viss typ av anläggning. Viktigt är att nya anläggningar koordineras med befintliga för att optimera nyttjandet ut ett regionalt perspektiv. Intressant vore att samordna antal samt förläggandet av anläggningar för biogasproduktion, materialåtervinning, energiutvinning och deponi utifrån olika faktorer som befintliga anläggningar, vägar, transporter, befolkning och materialströmmar.

Sid 10 Mål 1 Beskrivning

En förutsättning för att mängden avfall som nyttiggörs ska kunna öka är att det finns tillräcklig behandlingskapacitet i regionen och en stark eftermarknad för respektive avfallsslag.

Viktigt är att se hur en samordning mellan olika återvinnings- och avfallsaktörer kan ske för att optimera olika anläggningar i regionen.

Sid 26 Mål 4 Vision för år 2040

Planering för hanteringen av avfall finns med i ett tidigt skede på alla nivåer; regionalt, stadsövergripande, lokalt samt vid om- och nybyggnation av enskilda fastigheter. Alla som är involverade i planeringsprocesserna har god kännedom om avfallsfrågor och ser avfallshantering som en naturlig del av infrastrukturen. Stor hänsyn tas till hur vi människor ska ha god tillgänglighet till systemen samtidigt som de anpassas till stadsmiljön i en tät stad.

Mycket bra. Frågan är hur vi olika återvinnings- och avfallsaktörer kan samarbeta på regional nivå. Ett förslag är att tillsätta en arbetsgrupp med representanter för Stockholm Vatten, SÖRAB och SRV för att tillsammans titta på ett framtidsscenario där vi optimerar planeringen ur ett regionalt perspektiv.

Sid 29 Nya tekniklösningar prövas och utvecklingen av systemen för insamling och behandling fortsätter

Stockholm är en stad med många olika typer av bebyggelse med olika förutsättningar. För att få en väl fungerande avfallshantering överallt krävs ett brett utbud av systemlösningar. Nya tekniker behöver därför prövas och befintliga system behöver fortsätta utvecklas. När staden växer kan tidigare oprövade lösningar behövas.

Låter mycket intressant – finns det intresse från Stockholm Stad att samverka kring utvecklingsfrågor på regional nivå? SRV har samma strukturproblem och ser behov av flera olika lösningar varför det vore av intresse att bedriva gemensamt utvecklingsarbete.

Bilaga 1 Beskrivning av avfallshanteringen i Stockholms stad; Matavfall

Allt separat utsorterat matavfall behandlas biologiskt genom rötning. Matavfall transporteras till olika behandlingsanläggningar beroende på ursprung och insamlingssätt. Behandlingsanläggningarna är SRV:s förbehandlings- och biogasanläggning i Gladö kvarn eller Syvabs anläggning Himmerfjärdsverket i Grödinge, där samrötning sker med avloppsslammet. Matavfall från maskinell hämtning förbehandlas i Ragn-Sells anläggning Högbytorp innan det rötas i Himmerfjärdsverket. Matavfall i gröna påsar som slängs tillsammans med restavfallet sorteras optiskt vid Tveta återvinningsanläggning i Södertälje innan det rötas i Himmerfjärdsverket.

Inom detta område vore det mycket intressant att se hur olika matavfallsströmmar och anläggningar kan optimeras ur ett regionalt perspektiv. Vore intressant om t.ex. Stockholm Vatten, SÖRAB och SRV kan initiera en dialog i frågan.

Bilaga 1 Beskrivning av avfallshanteringen i Stockholms stad; Trädgårdsavfall

2014 inledde staden tillsammans med Fortum ett samarbete kring Stockholms Biokolsprojekt. Ett projekt där en pilotanläggning för biokolsframställning från trädgårdsavfall kommer tas i drift under hösten 2016. Biokol är en träkolsprodukt med stark jordförbättrande egenskaper som vid användningen låser in kol från atmosfären ner i jorden och på så sätt motverkar växthuseffekten.

Pilotanläggningen kommer kunna ta omhand ca 1500 ton trädgårdsavfall per år och producera biokol som, förutom att göra staden grönare, vid användning motsvarar att plocka bort 700 bilar från stadens gator. Dessutom producerar anläggningen en gas som kommer nyttjas till fjärrvärme motsvarande årsförbrukningen för 80 normalstora lägenheter.

Finns det möjlighet att ta emot trädgårdsavfall från andra kommuner eller vad skulle krävas för att göra det möjligt?

SÖRAB

SÖRAB:s yttrande daterat den 28 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till avfallsplan är generellt bra och tydligt uppbyggd med fyra huvudmål. Det är även tydligt beskrivet vem som har ansvar för vilka aktiviteter och hur dessa ska följas upp. Däremot saknas kvantifierbara och mätbara mål i de flesta av delmålen under de fyra huvudmålen.

Ambitionerna och målen i föreslagen avfallsplan liknar i många delar SÖRABs avfallsplan som gäller fram till 2020.

Förebyggande av avfall bör prioriteras, och bör kanske vara det första delmålet.

Det är en mycket hög ambition att 70% av matavfall ska samlas in 2020. Det kommer att även påverka SÖRAB-kommunerna och hela regionen positivt eftersom privatpersoner och företagare rör sig över kommungränserna.

Stockholm stads satsning på sorteringsanläggning kan utgöra en möjlighet till ytterligare samarbete inom regionen.

SÖRAB har också identifierat problemet med schaktmassor, och ser att det kräver ett samarbete mellan länets kommuner och länsövergripande myndigheter. SÖRAB är positiva och intresserade av att ett sådant samarbete kan initieras.

Om intresse finns kan vi tillhandahålla en lista med detaljerade förslag på förändringar och synpunkter under respektive delmål.

Storstockholms brandförsvär

Storstockholms brandförsvars yttrande daterat den 31 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

SSBF ger i detta ärende synpunkter utifrån sin roll som ansvarig myndighet för kommunal räddningstjänst i enlighet med lag (2003:778) om skydd mot olyckor, samt utifrån mångårig erfarenhet av att arbeta förebyggande och skadeavhjälpande vid

bränder och andra olyckor. Olycksrisker är att betrakta som en olägenhet enligt miljöbalken (SFS 1998:808) och ska beaktas i miljökonsekvensbeskrivningar (MKB).

Lokalisering av verksamhet

Miljöbalk (SFS 1998:808) 2 kap. 6 § stipulerar att "För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön". Denna paragraf, benämnd lokaliseringsprincipen, behöver beaktas av Stockholm Vatten vid ny- och ombyggnation av anläggningar såsom återvinningscentraler, soptippar etc. SSBF anser att detta bör ingå i *Delmål 4.3 – Mark i staden ska kunna användas för avfallsrelaterad verksamhet*.

Lokaliseringsprincipen gäller all bebyggelse och i denna bedömning behöver ett antal faktorer beaktas, varav olycksrisk är en. Lokaliseringsprincipen är särskilt viktigt vid exploatering i närhet av exempelvis vattentäkter samt skyddsvärd verksamhet, såsom sjukhus, viktig infrastruktur med mera. Lokalisering av återvinningscentraler/soptippar är av vikt att utreda noggrant med hänsyn till att dessa verksamheter drabbas av bränder med omfattande rökutveckling. Rökutvecklingen kan utgöra problem för kringliggande bebyggelse och infrastruktur under längre tidsperioder. Vid lokalisering av ny verksamhet bör också hänsyn tas till de transporter som verksamheten genererar.

Hantering av olycksrisker

Utifrån tillgängligt underlag framgår att olycksrisker ej har behandlats i tillräcklig omfattning. SSBF saknar en beskrivning av olycksrisker i MKB:n. SSBF anser att denna beskrivning bör innehålla resonemang kring verksamheternas påverkan på närområdet, områdets påverkan på verksamheterna samt påverkan från dem transporter som verksamheterna ger upphov till. I MKB:n bör dessa olycksrisker beskrivas tillräckligt utförligt för att MKB:n ska kunna utgöra underlag för en samlad bedömning av effekter på liv, hälsa och miljö. Värdering av olycksrisker och förslag till säkerhetsåtgärder bör beskrivas.

Olycksrisker, exempelvis risk för uppkomst och spridning av brand, bör studeras i detalj för respektive verksamhet medan värdering och hantering av dessa risker bör lyftas i avfallsplanen då detta utgör ett styrdokument för Stockholm stads avfallshantering. Hantering av brandfarliga och explosiva varor, såsom biogas, är tillståndspliktig enligt Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Föreskrifter om skydds- och säkerhetsavstånd behöver tas hänsyn till. Hantering och transport av explosiva och brandfarliga varor/avfall är tillståndspliktigt och kräver ADR-transporter.

Möjlighet till räddningsinsatser

SSBF anser att vid planering och projektering av nya anläggningar bör brandförsvarets förmåga och insattid tas i beaktning. Möjlighet till räddningsinsatser inom anläggningarna bör utredas. Framkomlighet för brandförsvarets fordon och andra fordon som kan användas vid räddningsinsats ska beaktas. Vid insatser i gasanläggningar där det befaras att utsläpp av explosiv gas kan förekomma bör hänsyn tas till att angreppsvägar till skadeområdet planeras så att området kan beträdas från olika vindriktningar.

Av erfarenhet vet SSBF att bränder i dessa verksamheter vanligen är svårsläckta och kan vara lång tid. Dessa släckinsatser resulterar ofta i att stora mängder släckvatten uppkommer. Det bör därför, i MKB:n, utredas om det finns behov av att kunna samla upp släckvatten för att möjliggöra omhändertagande av förorenat släckvatten. Utsläpp av förorenat släckvatten kan medföra allvarliga miljökonsekvenser.

Även tillgång till brandvattenposter i anslutning till nya anläggningar måste kontrolleras och kapaciteten av brandvattenposter dimensioneras utifrån identifierade brandscenarier.

Övrigt

SSBF uppmanar till en fortsatt dialog och bidrar gärna med praktiska erfarenheter utifrån ett räddningstjänstperspektiv. I övrigt har brandförsvaret inget att tillägga ärendet.

Återvinningsindustrierna

Återvinningsindustriernas yttrande daterat den 31 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Det finns många positiva och viktiga förslag i Stockholms stads avfallsplan för 2017-2020. Som branschförening har vi av resursskäl inte möjlighet att yttra oss om avfallsplaner på kommunal nivå. Dock vill vi lyfta fram några frågor.

I rollen som samhällsplanerare, myndighet mm och inte minst som ansvarig för avfallsplanen så har kommunen en viktig roll att driva på utvecklingen. Vi vill särskilt lyfta fram betydelsen av att upphandla avfallshanteringen och efterfråga återvinningslösningar som lyfter avfallet i avfallshierarkin. Det samarbete som funnits inom det funktions-upphandlingsprojekt som letts av SKL och där Stockholms stad, ÅI, Fastighetsägarna m fl deltagit, har varit ett positivt samarbetsexempel. Vi ser fram emot att under den kommande avfallsplanen fortsätta samarbetet och tillsammans med staden utveckla konkreta funktionsupphandlingar som kan göra Stockholm till ett föredöme. Vi vill också lyfta fram möjligheten att utnyttja tjänstekoncessioner inom fler områden, såsom idag för grovavfallet.

ÅI föreslår att Stockholms stad fattar beslut om att frityroljor inte ska ingå i det hushållsliknande avfallet utan återgå till att vara ett verksamhetsavfall.

Frityroljor har återvunnits till råvara till industrin innan renhållningslagens tillkomst. Stockholms stad beslutade 40 år efter renhållningslagens tillkomst att frityroljorna från restauranger är ett hushållsliknande avfall.

Under alla dessa 40 år som frityroljorna varit ett verksamhetsavfall har de privata återvinningsföretagen utvecklat cirkulära materialflöden för frityroljor som idag är certifierade, spårbara och effektiva. För både de som genererar avfallet och de som använder den återvunna råvaran är det ett värdefullt material och som

förutsätter en effektiv hantering i hela kedjan för att den återvunna frityroljan ska kunna konkurrera med jungfruliga råvaror.

I Stockholms stads avfallsplan beskrivs frityroljor under rubriken ”Slam från enskilda avlopp och fett från fettavskiljare med mera”. En värdefull råvara som frityroljor borde hanteras som råvara i ett cirkulärt flöde i en avfallsplan. Det finns inga synergier att hantera frityroljorna tillsammans med slam och fett från fettavskiljare, och inte heller med hushållsavfall.

De eventuella restaurangägare som inte har installerat fettavskiljare eller har avtal med ett återvinningsföretag om frityrolja bör via tillsynen åläggas att skaffa det. Kommunen bör hantera det på samma sätt som bygg- och rivningsavfall, där tillsynen gett effekt och enligt avfallsplanen lett till en mer ansvarsfull hantering. Tillsynen är ett viktigt verktyg för att säkerställa att alla avfallslämnare sorterar avfallet och bidrar till att uppfylla avfallshierarkin.

Biogasakademin

Biogasakademins yttrande daterat den 28 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Biogasakademins synpunkter på Avfallsplan för Stockholm 2017-2020.

1.6 Minst 70 procent av matavfallet samlas in för rötning med biogasutvinning och näringsåterförsl.

Under rubriken ”Vad kommer Stockholm Vatten att göra” finns punkten

- Öka stadens invånares medvetenhet om matavfallsinsamlingens betydelse för miljön och ekonomin.

Kommentar:

Vi föreslår att man snarare än ”betydelsen för miljön och ekonomin” utnyttjar det faktum att Stockholms teknik att producera hållbart drivmedel från avfall är världsunik och är en miljöteknik med enorm exportpotential i pedagogiken/kommunikationen kring matavfallsinsamling. Ett sammanhållande kommunikativt koncept i samarbete med SL (som har världens största stadbussflotta som går på biogas), stadens hotell- och konferensverksamheter (alla Choice och Scandic hotell i Sthlm samlar in sitt matavfall), Arlanda/Swedavia, (alla verksamheter på Arlanda samlar in sitt matavfall), Centralstationen, Nobelmuseet, Vasamuseet, Nobelfestligheterna, etc föreslås. Samarbete med SBRD? Welcome to Stockholm Biogas City/ ”The Stockholm Can-project” (can som i Yes we can!/garbagecan. Lyft biogas som en grundpelare i Stockholms ansikte utåt. Då blir invånarna stolta och mer motiverade att ingå värdekedjan kring i en internationellt alltmer uppmärksammat teknik. Gör Stockholmarna lika stolta över biogas, gröna påsar och blå bussar som över ABBA, Björn Borg och Spotify.

Under rubriken ”Exempel på vad andra aktörer kan göra” finns bland andra punkterna:

- Alla stadens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling.
- Evenemang där matservering finns ska ha matavfallsinsamling.
- Fastighetsägare och verksamheter ska införa matavfallsinsamling där det är möjligt

Intresset för-, och hastigheten i andra verksamheters införande av matavfall kan i högsta grad påverkas av STVAB och MF genom mer än information och tävlingar. Vi föreslår att STVAB och Miljöförvaltningen i sin dagliga verksamhet, utanför matavfallsenheten, **ställer krav på alla mötes- och konferensarrangörer man anlitar att de matavfallsinsamlar.** Annars konfererar STVAB och MF någon annanstans. Som ett upphandlingskrav. Analogt med verksamheter som premierar anställda som väljer tåg istället för flyg, reser kollektivt/cyklar istället för tar bilen, väljer gröna elleverantörer, gröna hyresavtal, etc. Vet de inte hur man gör så är det bara att hänvisa till ert helpdesk. Detta bör, liksom införande av matavfallsinsamling i den egna kontorsmiljön, även rekommenderas till stadens övriga verksamheter, alla företag i Klimatpakten, etc. Det blir en ”Stockholm Code of Conduct”. Stycket följs av..

Uppföljning och nyckeltal

Totala mängden insamlat matavfall (STVAB)

Mängden insamlat matavfall per person (STVAB)

Plockanalyser (STVAB)

Kommentar: vi anser att metoderna som anges under ”Uppföljning och nyckeltal” är alldeles för trubbiga för att på tre år gå från 15 % insamlat avfall till 70%. Vi föreslår att man:

A) stramar upp planens implementering genom att lista alla aktuella verksamheter (kommunala och privata) och

B) fastslår en tidplan för när de ska vara igång.

Förslagsvis prioriteras verksamheterna efter dels förväntade mängder men lika viktigt symbolvärde och betydelse för genomslag i respektive organisation. Det vill säga: införande i kontorsmiljö ger mindre mängder men får med sig organisationen snabbare än när man börjar underifrån i organisationen införande i kulvertar och produktionskök. Det är bättre verkkningsgrad på ett samtal med Sabis vd än på tjugo besök på restauranger i Sabis-kedjan.

Exempel:

Prio 1 (införande under 1:a kvartalet 2017): Stadshuset, Riksdagshuset, Regeringskansliet

Prio 2 (införande under 1:a & 2:a kv, 2017): 10 kommunala äldreboenden, 20 kommunala hrf:er.

Prio 3(Införande under 2:a & 3.e kv 2017): 10 kommunala äb, 20 kommunla hrf:er, 20 större mötesarrangörer (World Trade Center, Munchenbryggeriet, Kistamässan, etc.)

Vidare föreslås att kluster etableras där liknande verksamheter träffas för skill-share. Familjebostäders och Huga Fastigheters erfarenheter bör utnyttjas av andra kommunala fastighetsbolag som inte kommit lika långt. Privata fastighetsägare med kontors- och affärslokaler knyts samman på samma vis.

Bilaga 6 1.3

Tabell: Åtgärdsbehov enligt avfallsplan 203-2016

Kommentarer

Riktad information om matavfallsinsamling till olika grupper

Kommentarer:

- STVAB bör inse värdet av att man gratis förfogar över en av stadens största informationsytor mot gruppen privatbilister (som inte åker kollektivt och alltså påverkar klimatet på ett sätt SL inte kan styra över) och kollektivresenärer: Henriksdalsverkets fasad. **Självklart ska STVAB använda Hdalsverket för att kommunicera värdet av sin klimatsmarta verksamhet med koppling till hushållens matavfallsinsamling, en ansvarfull kollektivtrafik och privatpersoners bilval.** Inte för att ni ska bli bilhandlare utan för att vi inte når regionens klimatmål enbart genom att klimatanpassa kollektivtrafiken.
- Villaägare: Nacka Kommun har haft stor framgång med att anlita dörrknackande universitetsstudenter som gått runt i villaområden. (ref. Camilla Skoogh) Stockholm Stads egna verksamheter

Kommentar:

Se ovan. Upprätta en lista med tidschema. Utse ansvarig på STVAB resp på perifer vsht. Skapa en central funktion som stöttar och samordnar Stockholms Stads egna verksamheter

Kommentar:

Biogasakademien/Jan Rapp har samordnat införande av matavfallsinsamling inom hela Stockholms Läns Landsting men också på privata företag, i brf:er och privata sjukhus. Varför inte utnyttja Biogasakademins pedagogiska och praktiska kompetens såväl som nätverket bestående av SKANSKA, Nordic Cinema Group, SKANSKA, Klöver Fastigheter, Fabege Fastigheter, Akademiska Hus, Locum, KTH, Jernhusen, m fl. också i stadens införande?

Generell kommentar angående maskinell hantering av avfall från hushåll:

Vi välkomnar självklart initiativ som förbättrar ergonomi, hygien och minskar trafikrörelser i staden. Dock är *erfarenheterna från insamling av matavfallsfraktionen via sopsug väldigt dåliga*. (ref Jonas Hed, Kretsloppochvatten, Göteborgs kommun) Vi föreslår därför att man i största möjliga utsträckning vid nybyggnation bygger för kökskvarn till tank/ extra sedimenteringstank intill fettavskiljare men INTE väljer sopsug för matavfallsfraktionen. Erfarenheter från både Hammarby Sjöstad talar för såväl dålig sorteringskvalitet och i vissa fall stort underhållsbehov/stora kostnader. Värt att notera i sammanhanget är att matavfallskärl för hushåll ur arbetsmiljösynpunkt

skiljer sig väsentligt från matavfallskärl från restauranger då innehållet på grund av papperspåsarnas luftsläpp gör att avfallet torkar och minskar betydligt i vikt.

Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstaden

Intresseföreningen HIND, Hjorthagen i Norra Djurgårdsstadens yttrande daterat den 17 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Föreningen tycker att avfallsplanen som helhet är **bra och framåtsyftande** och har följande specifika inspel.

- Vad gäller så kallade **sopsugsanläggningar anser** vi att sopsugsanläggningar bör ägas och drivas av kommunen. Det är dyra och tekniskt komplexa system, som dåligt lämpar sig för lekmannastyre i samfälligheter. I offentlig gatumiljö är sopsugsinkast olämpliga, då källsortering motverkas.
- **Återbruk** är en viktig del av återvinningssystemet därför är lokalisering av återbruksstationer till återvinningscentraler viktigt för att möjliggöra att avfall återanvänds.
- Insamling av **mindre grovavfall** måste ske fastighetsnära, annars är risken stor att denna fraktion inte sorteras ut, utan blandas in i andra avfallsfraktioner.
- I nya s.k. miljöstadsdelar är det planerat för mindre bilar och bilinnehav. Detta måste då kompenseras med **ökad täthet av uppsamlingsplatser** för avfall som inte lämnas i fastigheternas soprum.
- **Trädgårdsavfall** från innergårdar och balkonger måste kunna hanteras separat och inte behöva läggas i sopsugen som övrigt avfall.

Reservationer m.m.

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Gunnar Würtz (L) och Henrik Sjölander m.fl. (M) enligt följande.

1. Att delvis godkänna kontorets förslag till beslut
2. Att därutöver anföra följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggning i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt

att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Vi välkomnar att Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten i form av ägande och förvaltning.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Idrottsnämnden

Reservation anfördes av Bo Sundin (M), Daniele Fava (L) samt Mikael Valier (KD) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anförda följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014,

har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Framst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Sabine Pettersson (L) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anför följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshandlingen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall

som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggning i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med

inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Särskilt uttalande gjordes av Katarina Luhr m.fl. (MP) och Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) enligt följande.

Stockholm växer kraftigt vilket innebär ökade krav på en tydlig och långsiktig avfallshantering och fortsatt beteendeförändring hos stockholmarna. Genom att förebygga uppkomsten av avfall blir miljövinsterna betydligt större än vad avfallet ger då det återanvänds eller används för utvinning av material, energi och biogas. Detta återspeglas i avfallsplanen men vi delar här ändå förvaltningens synpunkt om att ambitionen i avfallsplanen för att minska mat- och restavfallet kanske kunde ökas.

Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad år 2040 och en del i den utmaningen ligger i att minska andelen fossil plast i stadens avfallsförbränning. Vi vill poängtera vikten av att på bred front minska uppkomsten och användandet av plaster i staden, detta återspeglas i såväl budget för 2017 där möjligheterna till att minska plasten i avfallet som går till förbränning ska utredas, liksom i strategin för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 i vilken staden ska utreda möjligheterna till att minska plaster med fossilt ursprung i avfallet som går till förbränning.

Ellinor Rindevall (S) har på grund av *jäv* inte deltagit i eller varit närvarande vid handläggningen av detta ärende.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (M) och Jonatan Ohlin (L) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anförda följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med

knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras.

Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar

för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP), Johan Heinonen m.fl. (S) och Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

Våra partier finner att förvaltningen har lämnat ett bra svar på remissen. I stadens avfallsplan ges många bra exempel på framåtsyftande miljöarbete och även sådant som stadsdelarna kan arbeta med. Det kan vara att ge möjlighet till mer av återbruk i verksamheter, eller som återbrukscentraler eller i popup-form, att underlätta arbetet med att samla in matavfall, komposter på förskolor, arbeta med information och utbildning till förskolor. Just inom förskolornas verksamheter kan stadsdelsnämnden göra skillnad genom utbildning och i upphandlingsprocesser.

I Bromma stadsdel ser vi gärna att vi arbetar med utgångspunkt från idéer och uppslag som ges i stadens kommande avfallsplan.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (M) och Maria Johansson m.fl. (L), enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anför följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet. Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Vi välkomnar att Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten i form av ägande och förvaltning.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, närings liv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Petra Gardos Ek m.fl. (M) och Olov Lindquist (L) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anför följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp

mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningsystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Framst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Vi välkomnar att Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten i form av ägande och förvaltning.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och

forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Särskilt uttalande gjordes av Marianne Berg Ekbohm (V), Ulla Sjöbergh m.fl. (S) och Carl Henric Svanell (MP) enligt följande.

Stadens miljömål är angelägna och viktiga för att uppnå ett klimatsmart Stockholm. Avfallsplanen visar hur stadens mål kan uppnås genom konkreta delmål. Stadsdelsnämnden vill framhålla vikten av ett helhetsperspektiv på invånarnas möjligheter att vara klimatsmarta och stadsmiljön i innerstaden. Större fokus behövs därför på tillgängligheten, en avfallshantering dimensionerad utifrån behovet och en hantering som inte innebär sanitär olägenhet eller i övrigt påverkar stadsmiljön negativt. Detta kräver att staden tar ett aktivt samordningsansvar för avfallshanteringen och miljön runt avfallscontainrar.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Kristina Lutz m.fl. och ledamot Jessica Sjönell (L) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anför följande

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp

mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Framst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Vi välkomnar att Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten i form av ägande och förvaltning.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och

forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Liliane Svensson (S), Rebwar Hassan (MP) och Lorena Delgado (V) enligt följande.

Avfallsplanen för Stockholm 2017-2020 anser vi vara mycket ambitiös med fyra huvudmål och en vision för år 2040. Målen har också brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden 2017-2020, med tillhörande åtgärder.

Mål 3 Beskriver hur människor ska involveras i avfallshanteringen. Det är viktigt att alla medborgare förstår vikten av att medverka i avfallshanteringen, inte minst när det gäller hushållsavfall, som kan bli till biogas.

I delmål för planperioden så beskrivs det mycket utförligt hur informationen till medborgarna ska kunna göras tillgänglig. Att det ska vara lättförståelig information. I kommunikationsplanen bör även framgå, att det är angeläget att i vissa fall informationen är på fler språk än svenska och med symboler på det man avser ska slängas i de olika behållarna.

I delmålen står också att ”privatpersoner och verksamheter har ett ansvar att hålla sig informerade” men för de som är äldre eller har ett lätt funktionshinder, men som klarar sig utan hemtjänst, så kan det ändå vara besvärligt särskilt på vintern när det kanske är snöigt och halt ute, att ta sig till en sopstation. Därför vore det bra om det hade framgått hur man har tänkt sig att lösa detta problem, så att alla kan vara med och sopsortera.

För de som inte har bil och behöver göra sig av med miljöfarligt avfall, så är den mobila miljöstationen väldigt bra. Vi önskar att den kom oftare än som är fallet nu.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Christoffer Järkeborn m.fl. (M) och Anne-Lie Elfven (L) enligt följande.

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshanteringen i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Främst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Vi välkomnar att Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten i form av ägande och förvaltning.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Torbjörn Erbe m.fl. (M), Jan Bressler (L) och Evy Kjellberg (C) enligt följande.

Förslaget till reviderad avfallsplan för Stockholm 2017–2020 utgör ett viktigt verktyg i att göra avfallshantering i staden mer hållbar. Kopplingen till stadens miljöprogram är central och viktig. Avfall kan både uppfattas som en resurs och ett problem. Hamnar det på fel ställe är det definitivt ett problem, om det återanvänds, återvinns eller skapar energi blir det i stället en resurs. Det bästa är dock om avfallet inte uppstår. Att staden utvecklas i riktning mot en cirkulär ekonomi, där råvaror och resurser, återanvänds är centralt för att nå en hållbar utveckling i staden.

Staden ska ha höga ambitioner för att minska avfallet, både från boende och verksamma i staden. Avfallsplanens förslag om att minska mat- och restavfallet med knappt 2 % per person till 2020 är inte tillräckligt. Om vi ska få fart på arbetet med att förebygga själva uppkomsten av avfallet så måste detta avspeglas i ett ambitiösare mål. Det är i denna del som avfallsplanen huvudsakligen har sina brister. Att förebygga uppkomsten av avfall är det första steget i den så kallade avfallshierarkin, en viktig utgångspunkt i EU:s avfallsdirektiv som pekar ut prioriteringsordningen på avfallsområdet. Hierarkin innebär att avfall först och främst ska minimeras. Det avfall som ändå uppkommer ska i första hand förberedas för återanvändning, i andra hand materialåtervinnas, i tredje hand återvinnas på annat sätt till exempel genom energiutvinning och i sista hand bortskaffas genom exempelvis deponering. Denna prioriteringsordning bör tydligare avspeglas när en miljöstad som Stockholm sätter upp mål om minskning av avfall. Vi efterlyser fler konkreta exempel på åtgärder som olika aktörer kan vidta i syfte att minimera avfall och följa avfallshierarkin på bästa sätt.

Målet om att minst 70 procent av allt matavfall ska återvinnas till 2020 är en bra ambition men också ett mål som blir svårt att uppnå med nuvarande återvinningstakt. Den planerade optiska sorteringsanläggningen i Högdalen kommer stå klar tidigast 2019. Anläggningens påbörjade drift kommer dock inte att räcka för att uppnå målen och kommer inte ändra på det faktum att staden behöver skruva upp reformtempot för både framtida och befintliga insamlingsmetoder, till exempel mer fastighetsnära insamling. Därutöver kan vi konstatera att stockholmarnas tillgång till återvinningscentraler är bland de sämsta i landet.

Mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Avfallsförbränning kan vara ett effektivt och miljövänligt sätt att ta om hand om avfall som inte längre kan återvinnas, men det bör alltid vara det sista alternativet i enlighet med avfallshierarkin. Materialet bör återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. Vidare slängs idag förpackningar och returpapper, som ska gå till materialåtervinning, i för stor utsträckning i soppsåsen. Det är en misshushållning med resurser som måste förändras. Att göra det lätt för människor att göra rätt ska vara ledstjärnan i stadens arbete. Vägen framåt för ökad service, mer insamling och bättre materialåtervinning är långsiktiga spelregler som möjliggör investeringar och ett bättre samarbete mellan producenter och kommuner. Det råder samsyn om att dagens system har stora brister och kan utvecklas inte minst med avseende på service och enkelhet för hushållen. Sedan producentansvaret infördes 1994 har det varit många diskussioner om hur insamlingsansvaret kan effektiviseras. Istället för att genomföra och bygga vidare på de reformer alliansen beslutade 2014, har den rödgröna regeringen valt att återigen utreda frågan. Nu ligger ansvaret på den rödgröna regeringen att frågan rör sig framåt och att de kommande åren inte går förlorade i avvaktan och förvirring i väntan på hur frågan om förpackningar och tidningar ska lösas. Regeringens tvekan och motstridiga besked leder också till att möjligheten att utveckla andra delar av återvinningssystemen, till exempel för textilier, får vänta med minskad återvinning som resultat.

Avfallshantering med sopsug är en bra metod ur miljösynpunkt, den ger färre transporter och en renare hantering. Även ur arbetsmiljösynpunkt har det stora fördelar för personal som hämtar avfall. Frågan om staden ska vara huvudman för sopsugsanläggningar har varit föremål för diskussion under ett antal år. Framst genom de uppmärksammade svårigheter som skapas av komplexa gemensamhetsanläggningar och samfälligheter. Stockholm Vatten har i uppdrag att utreda frågan vidare med ett utökat ansvarstagande för staden genom Stockholm Vatten.

Slutligen, det är av yttersta vikt att avfallsplanens uppföljning säkerställs genom regelbunden återkoppling med berörda aktörer. Planen måste också förankras med inblandade på ett tydligt sätt genom tydliga instruktioner. För att nå målen krävs fungerande samarbete mellan kommuner, myndigheter, näringsliv och forskarsamhälle. Ju mer konkret avfallsplanen är med att lyfta fram vad enskilda aktörer behöver göra desto bättre blir förutsättningar för att målen ska uppnås.